ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF

ARA TATİL ÇALIŞMASI

SOSYAL BİLGİLER

Konu özeti, karışık etkinlikler ve **ara tatil sorularıyla** bütün konuları tatilde tekrar et; görevleri tamamla, yıldızları topla!

OYUNCU KARTI

Ad Soyad: _____

Sınıf / No: _____

GÖREV ALANI

1. ÖĞRENME ALANI

Birlikte Yaşamak

Gruplar ve roller, kültürel özelliklere saygı, yardımlaşma ve dayanışma

2. ÖĞRENME ALANI

Evimiz Dünya

1-2. konular: Yaşadığımız ilin göreceli konumu, doğal ve beşerî çevredeki değişim

GÖREV HARİTASI

GÖREV 1
Konu Özeti
5 konu

GÖREV 2
Doğru-Yanlış
86 cümle

GÖREV 3
Boşluk Doldurma
32 cümle

GÖREV 4
Eşleştirme
41 eşleştirme

GÖREV 5
Açık Uçlu
10 bağlam

BOSS
Testler
3 test, 30 soru

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

XP 1 / 6 GÖREV

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

GÖREV 1 **KONU ÖZETİ** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 Ödül: +100 XP

1.1 Gruplar ve Roller

Kazanım: Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rolleri arasındaki ilişkileri çözümleyebilme.

Birey, grup ve toplum

Birey — Toplumu oluşturan insanların **her birine** birey denir.

Grup — Aralarında **iş birliği ve dayanışma** bulunan, **ortak amaç ve değerlerle** bir araya gelmiş insan topluluğudur.

Toplum — Birlikte yaşayan insanların ve grupların oluşturduğu **büyük topluluktur**. Toplum, gruplar arasındaki uyum ve grupların birbirine desteğiyle varlığını sürdürür.

Bir topluluğu grup yapan özellikler

- Plan dâhilinde bir aradadırlar, **rastlantıyla** değil.
- Birliktelikleri **uzun sürelidir**.
- **Ortak amaçları** vardır.
- **Birbirini tanıyan** insanlardan oluşur.
- İlişkilerinde **süreklilik** vardır.
- Birlikte çalışma ve yaşama **isteği** bulunur.

Grup mu, değil mi?

Grup: voleybol takımı

Grup değil: duraktakiler

Voleybol takımı bir gruptur: Oyuncular birbirini tanır, düzenli antrenman yapar, **ortak amaçları** takımca başarılı olmaktır.

Duraktakiler grup değildir: Yolcular aynı yerdedir ama **rastlantıyla** bir aradadır; ortak amaç ve planları yoktur.

Grup örnekleri: aile, 5-A sınıfı, okul korosu, oyun arkadaşları, satranç kulübü.

Gruplara nasıl katılırız?

Doğduğumuz anda kendimizi bir grubun içinde buluruz. **İlk ve en önemli grubumuz ailemizdir.**

Doğuştan
aile, akraba

Sonradan
okul, arkadaş, takım, kulüp, sosyal sorumluluk grubu

Hayat boyunca **aynı anda birden fazla grupta** yer alabiliriz. **Gruplar neden önemli?** Her üye bilgisi ve becerisiyle gruba katkı sunar; gruplar birbirini destekledikçe toplum ayakta kalır.

Rol nedir?

Rol: Kişinin içinde bulunduğu grupta **üstlendiği görevdir**. Grubumuz değiştikçe rolümüz de değişir. "Öğrenci" bir **rol**, "okul" ise bir **gruptur**.

- **Aynı anda farklı rollerde** olabiliriz: Ada hem abla hem öğrenci hem oyuncudur.
- Rollerin bazısını **doğuştan** (çocuk, torun), bazısını **sonradan** (öğrenci, oyuncu) kazanırız.
- Bazı rollere **isteğimiz dışında** (çocuk, torun), bazılarına **isteğimizle** (kulüp üyesi, gönüllü) sahip oluruz.
- **Aynı kişi, farklı roller:** Selin Öğretmen okulda öğretmen, evde anne, apartmanda komşudur.

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Hayatımızdaki gruplar: rol, hak ve sorumluluk

Grup	Rollerimiz	Haklarımız	Sorumluluklarımız
Aile toplumun temeli	çocuk, kardeş, abla, ağabey	Barınma, beslenme, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması; aile kararlarında görüş bildirmek	Ev işlerine yardım etmek, odasını düzenli tutmak, büyüklerine saygı göstermek
Akraba	torun, yeğen, kuzen	Sevgi ve ilgi görmek, zor zamanda destek görmek	Büyüklerini ziyaret etmek, hâllerini sormak, özel günlerde bir araya gelmek
Arkadaş	oyun, sınıf, takım arkadaşı	Oyun ve etkinliklere katılmak, fikrini söylemek	Oyunun kurallarına uymak, arkadaşlarının hakkına saygı göstermek
Komşuluk	komşu	Huzurlu ve rahat yaşamak, ihtiyaç anında destek görmek	Komşusunu rahatsız etmemek, ortak alanları temiz kullanmak
Okul	öğrenci, sınıf başkanı, kulüp üyesi	Temiz ve güvenli ortamda öğrenim görmek, kütüphane ve spor salonundan yararlanmak	Derse zamanında girmek, okul araç gereçlerine zarar vermemek
Sosyal sorumluluk	gönüllü, proje yöneticisi	Fikrini özgürce söylemek, proje ve kampanyalarda görev almak	Görevini zamanında yapmak, grup üyeleriyle iş birliği yapmak

Hak ve sorumluluk

Hak — Yasalarla ve toplum tarafından bireylere tanınan **yetki ve kazançlardır**. Örnek: Derslere etkin şekilde katılabilmek.

Sorumluluk — Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin **gereklerini yerine getirmektir**. Örnek: Ödevleri zamanında yapmak.

Kural — Her grubun kendine ait kuralları vardır. Bu kurallara uymak her üyenin **sorumluluğudur**.

Akrabalık adları

Babanın kardeşleri
Erkek kardeşi **amca**, kız kardeşi **hala**

Annenin kardeşleri
Erkek kardeşi **dayı**, kız kardeşi **teyze**

Amca, hala, dayı ve teyzenin çocukları **kuzenimizdir**. Dede, babaanne, anneanne ve kuzenlerimizle birlikte **akraba** grubunu oluştururuz.

Her hakkın bir sorumluluğu var

Hakkımız	Bu hakla ilgili sorumluluğumuz
Sağlıklı bir çevrede eğitim almak	Okul araç ve gereçlerini dikkatli kullanmak
Sağlıklı bir barınma imkânı	Ev işlerinde aileye yardım etmek
Oyunlara katılmak	Oyun oynarken kurallara uymak
Sınıf başkanlığı seçiminde aday olmak, oy kullanmak	Seçim kurallarına uymak, seçilen arkadaşına saygı göstermek

Sosyalleşme

Sosyalleşme: Bireyin içinde yaşadığı **toplumun bir üyesi olma** sürecidir. Grup etkinliklerine katılan birey:

- Toplumun kültürel değerlerini öğrenir, beceriler edinir.
- Öz güveni artar, iş birliği yapmayı öğrenir.
- Topluma daha kolay uyum sağlar, daha mutlu olur.

Planlı olmak

Görevlerimizi yaparken **hangi işi, hangi sırayla ve ne zaman** yapacağımızı önceden belirleriz. Zamanımızı planlarken **istek ve ihtiyaçlarımızı** (oyun, ders, kitap, uyku, aile ve arkadaşlarla zaman) düşünürüz. Görevler çakışırsa önem ve zamana göre sıralarız. Plan yapan öğrenci sorumluluklarını **aksatmaz**.

LGS'de çıkabilir

Aynı kişi farklı gruplarda **farklı roller** üstlenir; her rol **hak ve sorumluluk** getirir. Sorularda verilen bir kişinin **rollerini** bulman ya da bir davranışın **hak mı sorumluluk mu** olduğunu ayırman istenir. Düşüncemizi söylemek **haktır**; odamızı temiz tutmak **sorumluluktur**.

Unutma

İlk grubumuz **ailedir**. Rol **görevimizdir**, grup ise **insan topluluğudur**. Herkes sorumluluğunu yerine getirirse başkalarının hakları korunur, grup **amacına daha kolay** ulaşır, toplum güçlenir.

1.2 Kültürel Özelliklere Saygı

Kazanım: Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme.

Kültür nedir?

Kültür: Bir milletin tarih boyunca oluşturduğu **maddi ve manevi değerlerin** bütünüdür. Kültür bir toplumu **millet** yapar ve onu diğer milletlerden **ayırır**.

Maddi değerler
Gözle görülür, elle tutulur: mimari yapılar, kıyafetler, el sanatları, yemekler

Manevi değerler
Duygu ve düşünceye dayanır: dil, din, gelenek ve görenekler, türküler

Kültürümüzden izler

Kültürümüzün ögeleri

Mimari yapılar
cumbalı Türk evleri

Bayramlar
23 Nisan, Nevruz

Kıyafetler
cepken

El sanatları
ebru, kilim

Yemekler
mantı, baklava, etli ekmek

Türküler
yörelere özgü ezgiler

Halk oyunları
zeybek, horon

Düğünler
yöreden yöreye değişen âdetler

Kültürün özellikleri

Millîdir
O millete aittir, ruhunu yansıtır.

Tarihîdir
Geçmişten gelir, nesilden nesile aktarılır.

Özgündür
Her milletin kültürü kendine özgüdür.

Uyumlu bir bütündür
Ögeleri birbirini tamamlar.

Canlı ve doğaldır
Yaşar, yeniliklerle zenginleşir.

Özü değiştirilemez
Gelişse de temel özelliklerini korur.

Milletin ortak malıdır
Tek kişiye değil, herkese aittir.

Millî kimliğimizdir
Bizi **"biz" duygusu** etrafında birleştirir.

Dünya çocukları 23 Nisan'da bir arada

23 Nisan: Dünya çocuklarının bayramı

- Atatürk, **23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı**'nı Türk çocuklarına armağan etmiştir.
- Türkiye, bu sevinci **tüm dünya çocuklarıyla** paylaşan ilk ve tek ülkedir.
- **TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği**'nde yabancı ülkelerin çocukları kendi kültürlerini tanıtır.

Şenliğe katılan çocuklar ülkelerini tanıtıyor

Ülke	Sanat, müzik	Yemek	Kıyafet	Kutlama, gelenek
Türkiye	Ebru, zeybek, türküler	Mantı, kebap, baklava	Cepken	Ramazanda mahya asmak
Bulgaristan	Kalaycılık, gadulka	Sıcak ve soğuk çorbalar	Kukeri kostümü	Surva Festivali, marteniçka
Türkmenistan	Halı dokuma, Türkmen sazı	Plov (Türkmen pilavı)	Telpek	Halı Bayramı
Rusya	Balalayka, gusli	Vinegret salatası	Sarafan, kokoşnik	Nevruz'a benzeyen Maslenitsa
KKTC	Lefkara nakışı; darbuka, ut	Hellim peyniri	İşlemeli cepken	Düğünlerde testi oyunu

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Kültürlerde benzerlik ve farklılık

- **Benzerlik:** Cepken ülkemizde de KKTC'de de giyilir. Rusya'daki Maslenitsa, baharı kutladığımız **Nevruz'a** benzer.
- **Farklılık:** Telpek Türkmenistan'ın, kokoşnik Rusya'nın, kalaycılık Bulgaristan'ın öne çıkan özelliğidir.
- Benzerlikler insanları yakınlaştırır, farklılıklar ise **zenginliktir**.

Ortak oyunlar, ortak bağlar

Mangala 48 taşla oynanan bir zekâ oyunudur. Türk cumhuriyetlerinde aynı adla oynanır.

Beştaş Kırgızistan'da, **körebe** Kazakistan'da, **istop** İtalya'da da oynanır. Kültürler **birbirini etkiler**.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Kıbrıs'ın kısa tarihi

1571 Osmanlı Devleti Kıbrıs'ı fethetti.
1878 Ada, İngiliz yönetimine geçti.
1974 Türkiye, **Kıbrıs Barış Harekâtı**'nı yaptı.
1983 **15 Kasım**'da KKTC kuruldu. Kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı **Rauf Denktaş**'tır.

Ortak kültürümüz

- **Yemek:** tarhana çorbası, hellim, kabak çiçeği dolması
- **Kahve:** Türk kahvesi misafire mutlaka ikram edilir.
- **Halk oyunu ve kıyafet:** zeybek, tarabulus kuşağı, cepken
- İki devlet önemli günleri **birlikte kutlar**; 29 Ekim KKTC'de de kutlanır.

Kültürler neden bir araya gelir?

Toplumlar **turizm, eğitim, çalışma, göç, sağlık ve spor** gibi nedenlerle etkileşir, birbirinden öğrenir.

Turizm
Kuşadası'na gelen Hollandalı turist, lalenin ülkesine Osmanlı'dan gittiğini öğrenir.

Eğitim
Rize'de okuyan Ganalı öğrenci Türkçe öğrenir, **horon** oynar.

Çalışma
Almanya'ya giden işçilerimiz kültürümüzü götürdü; **döner** orada çok sevilir.

Göç ve sığınma
Ülkemize sığınan Suriyeli aile, komşularıyla iftarda buluşur.

Selamlaşma da kültürdür

Nerede?	Nasıl selamlaşılır?
Türkiye	El sıkışma, sarılma, el öpme
Japonya	Başı hafifçe öne eğme
Fransa	Yanaktan öpme
Filipinler	Büyüklerin elini alına koyma
Maoriler	Burun ve alınları birbirine bastırma

Biçimler farklı olsa da amaç aynıdır: **saygı ve sevgi** göstermek.

Saygı birlikte yaşamayı güçlendirir

Ön yargı: Bir kişi ya da topluluk hakkında, onu **tanımadan** önceden olumsuz düşünceye sahip olmaktır.

Türk misafirperverliği: Konuklarımıza dilini, dinini, rengini sormadan saygı ve sevgi gösteririz; **mazlumlara** sofrasını açan bir milletiz.

Aşure gibi: Farklı ürünler aynı kazanda güzel bir lezzet oluşturur; farklı kültürler de bir araya gelince **birlik ve zenginlik** doğar.

Kültürlere saygının birlikte yaşamaya etkisi

Farklı kültürü **tanır**, saygı duyarız. → **Ön yargılar azalır**, iletişim güçlenir. → **Paylaşım ve dayanışma** artar. → Birlikte **mutlu ve huzurlu** yaşarız.

LGS'de çıkabilir

Selamlaşma, yemek, kıyafet gibi biçimler farklı olsa da amaç **saygı ve sevgi** göstermektir. Sorularda **hoşgörülü** davranışı ya da kültürel etkileşimin **nedenini** bulman istenir.

Unutma

Kültür ile ülke sınırı aynı şey değildir: Aynı oyun, çalgı ya da yemek **farklı ülkelerde** görülebilir. Kıyafeti, dili ya da âdetleri farklı diye biriyle **alay etmek** saygısızlıktır, birlikte yaşamayı zedeler.

1.3 Yardımlaşma ve Dayanışma

Kazanım: Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme.

Temel kavramlar

Yardımlaşma Bireylerin çeşitli konularda **birbirine yardım etmesi**, işlerin üstesinden **birlikte gelmesidir.**

Dayanışma Bir topluluktaki insanların **iyi ve kötü günde** birbirine destek olması, birlikte hareket etmesidir.

Toplumsal birlik İnsanların **ortak duygu ve amaçlarla**, birbirine bağlı ve uyum içinde yaşamasıdır.

Yardım türleri **Maddi:** para, yiyecek, eşya. **Manevi:** yanında olmak, moral vermek, **zaman ayırmak**.

El ele verince işler kolaylaşır

Atalarımız ne demiş?

"Birlikten kuvvet doğar."
Bir araya gelen insanlar tek başına yapamayacakları işleri başarır.

"Yalnız taş, duvar olmaz."
Büyük işler birçok insanın emeğiyle gerçekleşir.

"Bir elin nesi var, iki elin sesi var."
İş birliği sonucu güçlendirir.

Yardımlaşma ve dayanışmanın etkileri

Bireye etkisi	Topluma etkisi
Temel ihtiyaçları karşılanır, kendini **yalnız hissetmez**.	Toplumsal sorunlar ve **yoksulluk azalır**.
Yardım eden mutlu olur; **merhamet ve sorumluluk** duyguları gelişir.	**Birlik**, insanlar arasında **güven ve huzur** artar.

Yardımlaşmadan toplumsal birliğe

Bireyin ihtiyacı **yardımlaşmayla** karşılanır. → Birey kendini **huzurlu ve güvende** hisseder. → **Toplumsal uyum** artar. → **Toplumsal birlik** güçlenir.

Geçmişte yardımlaşma: Sadaka taşı

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına konan, üzerinde **oyuk** olan taşlardır. Yardım etmek isteyen oyuğa para bırakırdı. İhtiyacı olan kişi **kimseye görünmeden**, yalnızca **ihtiyacı kadarını** alırdı.

Veren de alan da birbirini görmez, ihtiyaç sahibi **incinmezdi**. "**Bir elin verdiğini diğer el görmeyecek.**" sözü bu anlayışı anlatır.

Tekâlif-i Millîye Emirleri

Millî Mücadele yıllarında **Mustafa Kemal Paşa** tarafından yayımlandı. Amaç, ordunun giyinme, beslenme ve cephane ihtiyaçlarını karşılamaktı. Yokluk içindeki halk, elindekini ordusuyla paylaştı. Bu, **ulusça dayanışmanın** en güçlü örneklerindendir.

Zaman içinde yardımlaşma

Selçuklu ve Osmanlı
Sadaka taşları, gizlilik içinde yardım

Millî Mücadele
Tekâlif-i Millîye, milletin ordusuna desteği

Günümüz
Aşevleri, Kızılay, Vefa Programı, askıda ekmek

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Günümüzde yardımlaşma örnekleri

Askıda ekmek

Askıda ekmek
Fırına giden kişi ihtiyaç sahibi için fazladan ekmek parası öder; ekmek askıdan alınır.

Aşevleri
Maddi durumu yetersiz veya bakıma muhtaç kişilere **ücretsiz yemek** verilen yerlerdir.

İtimat Bakkaliyesi
Görevlisiz okul standında öğrenci parasını bırakıp ürün alır; beslenmesi olmayan arkadaşı için ürün bırakabilir.

Askıda Defter Kalem
İzmir'deki okullarda ihtiyaç fazlası defter ve kalemler toplanıp ihtiyacı olana ulaştırılır.

Yardımlaşmayı kimler yürütür?

Kamu kurum ve kuruluşları	Sivil toplum kuruluşları (STK)
Devlete bağlıdır, ülkenin her yerinde çalışır.	**Gönüllülük** esasına dayanır; insanların bir ihtiyacı karşılamak için kurduğu oluşumlardır.
Örnek: AFAD, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler	**Örnek:** dernekler, vakıflar, sendikalar

İkisinin de ortak amacı **yoksulluğu azaltmak**, yaşam koşullarını iyileştirmek ve **toplumsal birliği güçlendirmektir**.

Yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyen kuruluşlar

Türk Kızılay
1868'de yaralı askerlere yardım için kuruldu. **Kızılay** adını **Atatürk** verdi.

AFAD
Afet ve acil durumlarda süreci yürüten **kamu kurumudur**.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
Vali veya kaymakam başkanlığında sosyal yardım dağıtır.

Darülaceze
1895'te **II. Abdülhamit** kurdu. Ayrım yapmadan muhtaç insanlara bakar.

Mehmetçik Vakfı
1982'de kuruldu. Şehit yakınlarına, gazi ve engelli Mehmetçiklere destek olur.

Alo 144
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının **ücretsiz** sosyal yardım hattıdır.

Sosyal sorumluluk projesi nasıl hazırlanır?

1. Gruplar kurulur, görevler paylaşılır.
2. Örnek projeler araştırılır.
3. Fikirler üretilir, tartışılır.
4. Güçlü ve zayıf yönlere bakılır.
5. Ortak kararla bir fikir seçilir, izin alınıp uygulanır.
6. Yardımlar ulaştırılır, süreç pano ya da broşürle tanıtılır.

Projedeki görevler

Yönetici: Süreci yönetir, iletişimi sağlar.
İhtiyaç saptama: İhtiyaçları araştırır.
Kaynak belirleyici: Malzemeyi sağlamayı planlar.
Kampanya sorumlusu: Duyuru ve davetiyeleri hazırlar.
Faaliyet yürütücüsü: İzin alır, planı uygular.

6 Şubat 2023: Milletçe tek yürek

Kahramanmaraş merkezli depremler "asrın felaketi" olarak anıldı. Halkımız depremzedelere maddi ve manevi destek verdi; okullar barınmaya açıldı, meslek liseleri çadır, battaniye ve soba üretti.

Yardım ederken dikkat

- Kişiyi **utandırmadan**, onurunu incitmeden yardım et.
- Yardım edilen kişinin fotoğrafını ya da adını **izinsiz paylaşma**.
- Bağışta **güvenilir kuruluşları** tercih et; yardım doğru kişiye ulaşsın.

LGS'de çıkabilir

Sadaka taşı, askıda ekmek ve askıda defter kalem aynı anlayışı taşır: Yardım **gösteriş için değil**, kişiyi **incitmeden** yapılır. Sorularda **kamu kurumu ile STK** ayrımı da sorulur.

Unutma

STK'lar **gönüllülük**, kamu kurumları **devlet** esasına dayanır. Kızılay adını **Atatürk** vermiştir. Paylaşılan sevinç **büyür**, paylaşılan acı **hafifler**; küçük bir katkı bile toplumsal birliğe değer katar.

2.1 Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu

Kazanım: Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme.

Göreceli konum nedir?

Göreceli konum: Bir yerin **çevresindeki başka yerlere göre** nerede olduğunu ve onu diğer yerlerden **ayıran özelliklerini** anlatır. Göreceli konumu her gün kullanırız:

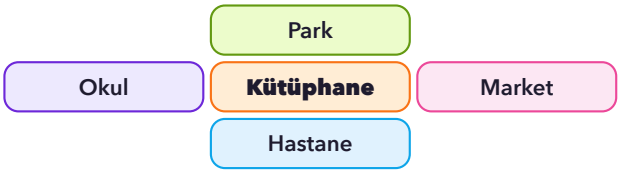
- **Buluşma:** "Belediye binasının karşısında, parkın yanındaki kütüphanedeyim."
- **Adres tarifi:** "Düz gidin, ikinci sokaktan sağa dönün, okulun yanındaki bina."
- **Yol tabelası:** Gideceğimiz yerin **yönünü ve uzaklığını** gösterir (↑ Bursa 40 km).

Adres tarif ederken göreceli konumu kullanırız

Yönlerle konum anlatma

Ana yönler: kuzey, güney, doğu, batı. **Ara yönler:** kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı.

Kütüphane; parkın **güneyinde**, hastanenin **kuzeyinde**, okulun **doğusunda**, marketin **batısındadır**.

Göreceli konumun özellikleri

- İnsanların o yerle ilgili **algılarına ve deneyimlerine** dayanır. Aynı yeri biri parka, öteki okula göre anlatabilir.
- **Değişebilir:** Çevreye yeni bir yol, köprü veya bina yapılınca aynı yer farklı biçimde tarif edilir.
- Bir yeri tarif ederken **yön, mesafe ve çevredeki önemli yapıları** söyleriz.
- Konum özellikleri ilin yaşamını etkiler: **Ulaşımı kolay** iller ticarette öne çıkar, **tarihî ve doğal güzellikleri** olan iller turist çeker, **iş imkânı** olan iller göç alır.
- Her ilin özellikleri farklı olduğu için göreceli konum, ili **diğer illerden ayırır**.

Bir ilin göreceli konumunu oluşturan özellikler

Komşu iller kara sınırı olan iller ve ülkeler	**Yeryüzü şekilleri** dağ, ova, plato, vadi	**Su kaynakları** akarsu, göl, deniz	**Doğal güzellikler** orman, şelale, koy, yayla
Ulaşım yolları kara, demir, deniz, hava yolu	**Kaynaklar** maden, petrol, orman, toprak	**Üretim alanları** sanayi, tarım, ticaret	**Tarihî mekânlar** kale, cami, köprü, antik kent

Samsun'u tarif edelim

Bu bir **siyasi (mülkî idare) haritadır**: 81 ilin sınırlarını ve adlarını gösterir.

Denize göre: Samsun **Karadeniz** kıyısındadır.

Komşu illere göre:

- **Batısında** Sinop
- **Güneybatısında** Çorum
- **Güneyinde** Amasya
- **Güneydoğusunda** Tokat
- **Doğusunda** Ordu

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Fiziki haritada Samsun'un göreceli konumu

Fiziki harita yeryüzü şekillerini gösterir. **Yeşil** alçak düzlükleri ve ovaları; **sarı ve kahverengi** yükseklik arttıkça koyulaşan alanları; **mavi** deniz, göl ve akarsuları anlatır.

Su kaynaklarına göre: Kızılırmak Bafra'da, **Yeşilırmak** Çarşamba'da Karadeniz'e dökülür.

- **Yeryüzü şekillerine göre:** Kızılırmak'ın oluşturduğu **Bafra Ovası** ile Yeşilırmak'ın oluşturduğu **Çarşamba Ovası** buradadır.
- Güneydoğusunda **Canik Dağları** uzanır.
- **Ulaşım ve tarih:** Limanıyla deniz ticaretinde öne çıkar. **Atatürk 19 Mayıs 1919**'da Samsun'a çıkarak Millî Mücadele'yi başlatmıştır.

Kıyı ve sınır illerini tarif etmek

Denize göre: Sinop ve Samsun **Karadeniz**, İzmir ve Aydın **Ege Denizi**, Antalya ve Mersin **Akdeniz** kıyısındadır.

Komşu ülkeye göre: Edirne **Bulgaristan ve Yunanistan**, Hatay **Suriye**, Hakkari **Irak ve İran**, Kars **Ermenistan** sınırındadır.

İller özellikleriyle tanınır

İl	Öne çıkan özellikleri	Konum özelliği
Kars	Ardahan, Erzurum, Ağrı ve Iğdır'a komşudur. Erzurum-Kars Platosu'ndadır; Aras Nehri, Ani Ören Yeri ve Sarıkamış ormanları ünlüdür.	Komşular, yeryüzü şekli, tarih
Nevşehir	Peribacaları, Göreme Millî Parkı, Derinkuyu ve Kaymaklı yer altı şehirleriyle tanınır.	Doğal güzellik, tarihî mekân
Edirne	Sınır kapılarıyla ülkemizi kara ve demir yoluyla Avrupa'ya bağlar.	Komşuluk, ulaşım
Antalya	Akdeniz kıyısında turizm merkezidir; Aspendos Tiyatrosu, Düden ve Manavgat şelaleleri buradadır.	Tarihî mekân, doğal güzellik

LGS'de çıkabilir

Bir ilin yerini **komşu illerine, yönlere, kıyısında olduğu denize, sınır komşusu ülkeye, yeryüzü şekillerine ve su kaynaklarına** göre anlatmak göreceli konumdur. Siyasi harita il ve sınırları, fiziki harita yeryüzü şekillerini verir.

Unutma

Kendi ilini de aynı yolla anlat: **"İlim ... ilinin batısında, ... Denizi kıyısındadır; ... Dağları ve ... Nehri buradadır."** İlimizdeki doğal güzellikleri ve tarihî mekânları **korumak** hepimizin görevidir.

2.2 Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişim

Kazanım: Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme.

Doğal çevre

Doğada **kendiliğinden** bulunan, insan yapımı olmayan varlıkların tümüdür.

Örnek: dağ, ova, vadi, akarsu, göl, deniz, şelale, orman

Önemi: Canlıların oksijen, su ve gıda ihtiyacını karşılar.

Beşerî çevre

İnsanların yaşam alanlarında yaptığı **eski ve yeni yapıların** tümüdür.

Örnek: ev, yol, köprü, okul, hastane, medrese, bedesten, türbe

Önemi: Barınma, ulaşım, sağlık, eğitim ihtiyaçlarını karşılar.

İnsanlar nereye yerleşir?

- İlk insanlar temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerleri seçti: Su için **akarsu ve göl kıyılarına**, gıda için **verimli ovalara** yerleştiler.
- Bugün de şehirlerimizin çoğu su kenarlarında ve verimli ovalardadır.
- Deprem riski nedeniyle bazı yerleşmeler **zemini sağlam** yerlere kurulur.

İlk yerleşmelerden bugüne

Bilinen en eski yerleşmelerden **Çatalhöyük**'te evler **birbirine bitişikti**, sokak bile yoktu; insanlar genellikle ev ve ibadethane yapıyordu. Bugünün şehirlerinde ise okul, hastane, yol, köprü, fabrika ve alışveriş merkezleri vardır.

Doğal çevre insanı etkiler; insan da yaptığı yapılarla **doğal çevreyi değiştirir**.

Bir şehrin dünü ve bugünü

Dün: tek katlı evler, dar yollar, az araç

Bugün: yüksek binalar, geniş yollar, kalabalık

Mert, babasına "Sen çocukken bu şehir nasıldı?" diye sorar. Babası "Her şey değişti oğlum!" der. Eski ve yeni fotoğrafları karşılaştırarak **değişeni ve değişmeyeni** görebiliriz.

Mert'in babası anlatıyor: Dün ve bugün

Konu	Dün	Bugün
Konutlar	Tek katlı, bahçeli küçük evler	Yüksek katlı binalar ve siteler
Çocuk oyunları	Boş arsalarda, sokakta saklambaç ve futbol	Parklar, spor salonları, tablet ve telefon
Geçim	Tarım ve hayvancılık, az sayıda fabrika	Çok sayıda fabrika; tarımla uğraşanlar azaldı
Nüfus	Az nüfus, dar bir şehir	Köyden şehre göç; geniş alana yayılan şehir
Alışveriş	Mahalle bakkalı ve esnaf	Büyük alışveriş merkezleri
Ulaşım	Az araba, dar ve az yol	Çok araç, geniş yollar, trafik, gürültü, egzoz dumanı
Doğa	Suyu bol göl, yirmi çeşit balık	Su seviyesi düşmüş göl, üç çeşit balık

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Doğal çevre neden değişir?

- Küresel ısınma, afetler ve iklim olayları
- Nüfus artışı, şehirlerin büyümesi
- Kaynakların bilinçsiz tüketimi, çevre kirliliği
- Teknolojik gelişmeler

Beşerî çevre neden değişir?

- Nüfusun artması ve göç
- İhtiyaçların çeşitlenmesi
- Teknolojinin gelişmesi, sanayi ve yeni yatırımlar
- Doğa kaynaklı afetler, iklim olayları

Örnek: Batman, köyden şehre

1940'lar	1955	1957	1990	2007	2020	2021
Raman'da petrol bulundu.	Türkiye'nin ilk rafinerisi kuruldu.	Batman ilçe oldu.	Batman il oldu.	Üniversite kuruldu.	Ilısu Barajı elektrik üretti.	Hasankeyf-2 Köprüsü açıldı.

Küçük bir köy olan Batman'ı **petrol** değiştirdi: Petrol **iş imkânı** getirdi, bu da **göçü ve nüfusu** artırdı.

Örnek: Akarsu üzerine baraj yapılırsa

Olumlu sonuçlar
Kurak topraklar sulanır, **tarım alanları genişler**; elektrik ve içme suyu sağlanır.

Olumsuz sonuçlar
Ormanlar ve köyler **sular altında** kalabilir. Artvin'deki **Yusufeli Barajı** ilçe merkezini sular altında bıraktı.

Değişim neleri etkiler?

Unsur	Örnek
Arazi kullanımı	Tarım arazileri konut veya fabrika alanına dönüşebilir.
Bitki örtüsü	Şehirler büyüdükçe ve ormanlar tahrip edildikçe yeşil alanlar azalır.
Su kaynakları	Baraj yapılır; kuraklık, kirlilik ve aşırı kullanımla göl ve akarsular azalır.
Nüfus ve yerleşme	Yeni fabrikalar göç getirir; nüfus arttıkça bina sayısı artar, şehir genişler.

Neden-sonuç zinciri: İlimize fabrika kurulursa

Fabrika kurulur. → İş imkânı doğar, **göç** artar. → **Nüfus** çoğalır. → Konut, okul, hastane ihtiyacı artar. → Şehir genişler, **yeşil alan** azalır.

Çevremizi koruyalım

Sürdürülebilir çevre bilinci: Doğal kaynakları **gelecek nesillerin** ihtiyaçlarını da düşünerek kullanmak ve korumaktır. Türkiye geçen yüzyılda **sulak alanlarının yüzde kırkını** kaybetti; bitki örtüsü azalan yerlerde **erozyon** arttı.

Su Kardeşliği (MEB ve TEMA) projesi suyun önemini anlatır. Trabzon'daki **Atatürk Köşkü** restore edildi.

Bize düşen görevler

- Su ve elektriği **tasarruflu** kullanmak
- Ağaç dikmek, bitkileri korumak
- Çevreyi kirletmemek, **atıkları ayırmak**
- Tarihî yapılara zarar vermemek
- Çevre projelerine katılmak
- Doğru davranışlarla **örnek olmak**

LGS'de çıkabilir

Değişimi **neden ve sonuç** ilişkisiyle düşün. Aynı olayın hem **olumlu hem olumsuz** sonucu olabilir. Sorularda eski-yeni karşılaştırmasından **değişimin nedenini** bulman istenir.

Unutma

Doğal ve beşerî çevredeki değişim **bugün de sürmektedir**. Tarihî camiler, köprüler ve dağlar gibi bazı unsurlar uzun yıllar **değişmeden** kalır. Çevreyi korumak yalnız devletin değil, **hepimizin** görevidir.

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

XP 2 / 6 GÖREV

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

GÖREV 2 **DOĞRU MU, YANLIŞ MI?** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 Ödül: +430 XP

Aşağıdaki cümleler beş konudan **karışık** seçildi. Cümle doğruysa **D**, yanlışsa **Y** kutusunu işaretle. Yanlış cümlelerin doğrusunu defterine yazarsan ekstra **+5 XP** kazanırsın!

1	Fiziki haritada dağ, ova ve akarsular gösterilir.	D	Y
2	Telpek, Rusya'ya özgü bir başlıktır.	D	Y
3	Yeni fabrikaların açılması, bir ilin göç almasına yol açabilir.	D	Y
4	Bir kişinin rolleri hayatı boyunca hiç değişmez.	D	Y
5	Zonguldak, kömür madenleriyle tanınır.	D	Y
6	Toplumu oluşturan insanların her birine birey denir.	D	Y
7	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni bugüne kadar yalnızca Türkiye tanımıştır.	D	Y
8	İlk insanlar yerleşmek için su kaynaklarından uzak yerleri seçmiştir.	D	Y
9	Darülaceze, yalnızca belli bir dinden olan muhtaçlara hizmet verir.	D	Y
10	Ebru, su üzerinde oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılır.	D	Y
11	Hayatımızdaki ilk ve en önemli grup ailemizdir.	D	Y
12	Antalya, Karadeniz kıyısında yer alır.	D	Y
13	Şehirler büyüdükçe yeşil alanlar genişler.	D	Y
14	Yardımlaşma faaliyetlerini yalnızca devlet kurumları yürütür.	D	Y
15	Kültür, nesilden nesile aktarılarak yaşar.	D	Y
16	Yusufeli Barajı, Kızılırmak üzerine yapılmıştır.	D	Y
17	Karayolundaki tabelalar, gidilecek yerin yönünü ve uzaklığını gösterir.	D	Y
18	Bir topluluktaki insanların iyi ve kötü günde birbirine destek olmasına dayanışma denir.	D	Y
19	Batman'ın gelişmesinde petrolün bulunması etkili olmuştur.	D	Y

20	Dil, din ve türküler maddi kültür ögeleridir.	D	Y
21	Alo 144, sosyal yardım için ücretli bir çağrı hattıdır.	D	Y
22	Aynı yeri iki farklı kişi farklı biçimde tarif edebilir.	D	Y
23	Askıda ekmek uygulamasında kişi, ihtiyaç sahipleri için fazladan ekmek parası öder.	D	Y
24	"Okul" bir rol, "öğrenci" ise bir gruptur.	D	Y
25	Yeryüzü şekillerini gösteren haritaya siyasi harita denir.	D	Y
26	Zeybek, Karadeniz'de kemençeyle oynanan bir halk oyunudur.	D	Y
27	Kızılay adını Mustafa Kemal Atatürk vermiştir.	D	Y
28	Çevreyi korumak yalnızca devletin görevidir.	D	Y
29	Sınıf başkanlığı seçiminde aday olabilmek öğrencinin haklarındandır.	D	Y
30	Yardımlaşma ve dayanışma, toplumsal birliği zayıflatır.	D	Y
31	Doğal ve beşerî çevredeki değişim artık sona ermiştir.	D	Y
32	Japonya'da insanlar yanaktan öperek selamlaşır.	D	Y
33	Okul ve spor takımı, doğuştan değil yalnızca sonradan katılabildiğimiz gruplardandır.	D	Y
34	Sadaka taşında yardım eden kişi ile yardım alan kişi birbirini görürdü.	D	Y
35	Odamızı temiz ve düzenli tutmak bir haktır.	D	Y
36	Fiziki haritada mavi renk yüksek dağları gösterir.	D	Y
37	KKTC'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tır.	D	Y
38	Bir yerin göreceli konumu hiçbir zaman değişmez.	D	Y
39	Kulüp üyesi olmak, isteğimiz dışında sahip olduğumuz bir roldür.	D	Y
40	Çatalhöyük'te evlerin arasında geniş sokaklar vardı.	D	Y
41	Cepken hem ülkemizde hem de KKTC'de giyilen geleneksel bir kıyafettir.	D	Y
42	Grup etkinliklerine katılmak, bireyin öz güvenini azaltır.	D	Y

43	Müze ve köprü doğal çevre unsurlarıdır.	D	Y
44	Para, yiyecek ve giyecek vermek manevi yardımdır.	D	Y
45	Rollerimiz bize hem hak hem de sorumluluk kazandırır.	D	Y
46	Kıyafeti farklı diye bir arkadaşımızla alay etmek, birlikte yaşamayı güçlendirir.	D	Y
47	Kars'ın doğusunda Ermenistan sınırı vardır.	D	Y
48	Mimari yapılar, kıyafetler ve yemekler maddi kültür ögeleridir.	D	Y
49	Ulusal Vefa Programı'nı sivil toplum kuruluşları yürütür.	D	Y
50	Çocuk ve torun rollerine sonradan, kendi isteğimizle sahip oluruz.	D	Y
51	Edirne'nin Yunanistan ve Bulgaristan ile sınırı vardır.	D	Y
52	Yardım ettiğimiz kişinin fotoğrafını izinsiz paylaşmak doğru bir davranıştır.	D	Y
53	Kuzeydoğu ve güneybatı ara yönlerdendir.	D	Y
54	Restorasyon, eski bir yapının yıkılıp yerine yenisinin yapılmasıdır.	D	Y
55	Bir insan aynı anda birden fazla grupta yer alabilir.	D	Y
56	Mangala yalnızca Türkiye'de oynanan bir oyundur.	D	Y
57	Sadaka taşından para alan kişi yalnızca ihtiyacı kadarını alırdı.	D	Y
58	Medrese, bedesten ve türbe beşerî çevre unsurlarıdır.	D	Y
59	Ön yargılar, farklı kültürlere duyulan saygıyı artırır.	D	Y
60	Teselli etmek ve moral vermek manevi yardımdır.	D	Y
61	Bitki örtüsü tahrip edilen yerlerde toz fırtınaları görülebilir.	D	Y
62	Babamızın kız kardeşi teyzemizdir.	D	Y
63	Kuzey, güney, doğu ve batı ara yönlerdir.	D	Y
64	Sürdürülebilir çevre bilinci, kaynakları gelecek nesilleri de düşünerek kullanmaktır.	D	Y
65	AFAD, gönüllülerin kurduğu bir sivil toplum kuruluşudur.	D	Y

66	Göreceli konum, bir yerin çevresindeki başka yerlere göre nerede olduğunu anlatır.	D	Y
67	Grup üyeleri plansız ve rastlantıyla bir araya gelmiş kişilerdir.	D	Y
68	İzmir ve Aydın, Akdeniz kıyısındaki illerimizdendir.	D	Y
69	Kişinin içinde bulunduğu grupta üstlendiği göreve rol denir.	D	Y
70	Göreme'deki peribacaları Erzurum il sınırları içindedir.	D	Y
71	Tekâlif-i Millîye Emirleri, Millî Mücadele Dönemi'nde yayımlanmıştır.	D	Y
72	Bitki örtüsünün azalması erozyonu azaltır.	D	Y
73	Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı 1571'de fethetmiştir.	D	Y
74	Dağ, ova ve akarsu doğal çevre unsurlarıdır.	D	Y
75	Turizm, eğitim ve ticaret, farklı kültürlerden insanların tanışmasını engeller.	D	Y
76	Mehmetçik Vakfı; şehit yakınlarına, gazi ve engelli Mehmetçiklere destek olur.	D	Y
77	Kültür tek bir kişiye değil, milletin tamamına aittir.	D	Y
78	Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecidir.	D	Y
79	Hatay, İran ile sınır komşusudur.	D	Y
80	Kültür, bir milletin tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.	D	Y
81	Baraj yapımının hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olabilir.	D	Y
82	Ankara'nın batısında Eskişehir, güneyinde Konya bulunur.	D	Y
83	Durakta otobüs bekleyen ve birbirini tanımayan yolcular bir grup oluşturur.	D	Y
84	Türk Kızılay, afetlerde ve olağan dönemlerde ihtiyaç sahiplerine yardım eder.	D	Y
85	Sulak alanların azalması tarımı olumsuz etkiler.	D	Y
86	Sivil toplum kuruluşları gönüllülük esasına dayanır.	D	Y

Puanını hesapla: Her doğru cevap **+5 XP**. Doğru sayım: _____ Toplam XP: _____

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

XP 3 / 6 GÖREV

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

GÖREV 3 **BOŞLUK DOLDURMA** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 Ödül: +320 XP

Kelime havuzundaki ifadeleri uygun boşluklara yaz. **Dikkat:** Havuzda iki ifade fazladır, onlar hiçbir boşluğa uymaz!

Kelime havuzu

göreceli | Tekâlif-i Millîye | rol | doğal | Yusufeli | ana | kültür | AFAD | birey | Nevşehir | sadaka taşı | sürdürülebilir | ara | Rauf Denktaş | petrol | Kars | sorumluluk | fiziki

1. Toplumu oluşturan insanların her birine _____ denir.
2. Bir yerin çevresindeki başka yerlere göre nerede olduğunu anlatan konuma _____ konum denir.
3. Bir milletin tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütününe _____ denir.
4. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde gizlice yardım yapılan, üzerinde oyuk bulunan taşlara _____ denir.
5. Doğada kendiliğinden bulunan, insan yapımı olmayan varlıkların tümüne _____ çevre denir.
6. Kişinin içinde bulunduğu grupta üstlendiği göreve _____ denir.
7. Kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatı _____ yönlerdir.
8. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı _____ olarak bilinir.
9. Batman'ın küçük bir köyken hızla gelişmesinde _____ bulunması etkili olmuştur.
10. Millî Mücadele Dönemi'nde ordunun giyinme, beslenme ve cephane ihtiyacı için _____ Emirleri yayımlanmıştır.
11. Dağ, ova, plato, akarsu ve gölleri gösteren haritaya _____ harita denir.
12. Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin gereklerini yerine getirmeye _____ denir.
13. Peribacaları ve yer altı şehirleriyle tanınan _____ ili, Göreme Millî Parkı'na da ev sahipliği yapar.
14. Artvin'de Çoruh Nehri üzerine yapılan _____ Barajı, ilçe merkeziyle birlikte birçok köyü sular altında bırakmıştır.
15. Afet ve acil durumlarda süreci yürüten kamu kurumumuz _____ adını taşır.
16. Doğal kaynakları ve çevreyi, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da düşünerek kullanmaya _____ çevre bilinci denir.

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Kelime havuzundaki ifadeleri uygun boşluklara yaz. **Dikkat:** Havuzda iki ifade fazladır, onlar hiçbir boşluğa uymaz!

Kelime havuzu

ebru | Darülaceze | kokoşnik | hak | Çatalhöyük | siyasi | aile | TEMA | ön yargı | beşerî | tabelalar | sosyalleşme | mangala | telpek | restorasyon | Edirne | aşevi | sivil toplum

17 Toplumun temeli olan ve hayatımızdaki ilk grup olan _____ genellikle anne, baba ve çocuklardan oluşur.

18 Su üzerinde oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılan el sanatına _____ denir.

19 Maddi durumu yetersiz veya bakıma muhtaç kişilere ücretsiz yemek verilen yerlere _____ denir.

20 İl sınırlarını, il adlarını, komşu illeri ve ülkeleri gösteren haritaya _____ harita denir.

21 Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecine _____ denir.

22 Bir kişi ya da topluluk hakkında, onu tanımadan önceden olumsuz bir düşünceye sahip olmaya _____ denir.

23 İnsanların yaşam alanlarında yaptığı eski ve yeni yapıların tümüne _____ çevre denir.

24 1895'te Sultan II. Abdülhamit'in kurduğu ve muhtaç insanlara ayrım yapmadan hizmet veren kurum _____ olarak bilinir.

25 Yunanistan ve Bulgaristan ile sınırı olan _____ sınır kapılarıyla ülkemizi Avrupa'ya bağlar.

26 Yasalarla ve toplum tarafından bireylere tanınan yetki ve kazançlara _____ denir.

27 Türkmenistan'da koyun postundan yapılan başlığa _____ denir.

28 Bilinen en eski yerleşmelerden _____ evlerin birbirine bitişik olduğu, sokağın bile bulunmadığı bir yerdi.

29 Toplumdaki bir ihtiyacı karşılamak için gönüllü olarak kurulan dernek, vakıf ve sendikalara _____ kuruluşu denir.

30 Karayolundaki _____ gideceğimiz yerin yönünü ve uzaklığını gösterir.

31 Eski bir yapının aslına uygun olarak onarılmasına _____ denir.

32 Su Kardeşliği projesi, Millî Eğitim Bakanlığı ile _____ Vakfı'nın iş birliğiyle hazırlanmıştır.

GÖREV 4 **EŞLEŞTİRME** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 — Ödül: +410 XP

Soldaki ifadelerin yanındaki kutuya, sağdaki uygun açıklamanın **harfini** yaz. Her açıklama kendi kutusu içinde yalnızca bir kez kullanılır.

Kavramlar ve tanımları

1.	Birey		A) Bir milletin tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütünü
2.	Grup		B) Kişinin içinde bulunduğu grupta üstlendiği görev
3.	Rol		C) Toplumu oluşturan insanların her biri
4.	Hak		D) Gruptaki rolümüzün gereklerini yerine getirmek
5.	Sorumluluk		E) Ortak amaç ve değerlerle bir araya gelmiş, iş birliği yapan insan topluluğu
6.	Sosyalleşme		F) Yasalarla ve toplum tarafından bireye tanınan yetki ve kazanç
7.	Kültür		G) İnsanların iyi ve kötü günde birbirine destek olması
8.	Dayanışma		H) Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma süreci

Gruplar ve bu gruplardaki roller

1.	Aile		A) Öğrenci, sınıf başkanı, kulüp üyesi
2.	Akraba		B) Apartman yöneticisi
3.	Okul		C) Çocuk, kardeş, abla
4.	Arkadaş grubu		D) Gönüllü, kampanya sorumlusu
5.	Komşuluk		E) Oyunda takım kaptanı, ebe
6.	Sosyal sorumluluk grubu		F) Torun, yeğen, kuzen

Farklı kültürlerden örnekler

1.	Telpek		A) Rus kadınlarının sarafanla birlikte giydiği başlık
2.	Kokoşnik		B) Ramazanda iki minare arasına asılan ışıklı yazı
3.	Marteniçka		C) Et, havuç ve baharatla yapılan Türkmen pilavı
4.	Plov		D) Ege illerinde yaygın olan, KKTC'de de oynanan halk oyunu
5.	Lefkara nakışı		E) Bulgaristan'da mart ayında takılan beyaz-kırmızı bileklik
6.	Zeybek		F) Türkmenistan'da koyun postundan yapılan başlık
7.	Mahya		G) KKTC'de keten kumaşa işlenen nakış

Yardımlaşma kurumları ve uygulamaları

1.	Sadaka taşı		A) 1895'te Sultan II. Abdülhamit'in kurduğu, muhtaçlara hizmet veren kurum
2.	Tekâlif-i Millîye		B) Sosyal yardım için ücretsiz çağrı hattı
3.	Darülaceze		C) Millî Mücadele'de ordunun ihtiyaçları için yayımlanan emirler
4.	Mehmetçik Vakfı		D) Afet ve acil durumlarda süreci yürüten kamu kurumu
5.	AFAD		E) Parası başkası tarafından ödenip ihtiyaç sahibine verilen ekmek
6.	Alo 144		F) Selçuklu ve Osmanlı'da gizlice yardım için konan oyuklu taş
7.	Askıda ekmek		G) Şehit yakınlarına, gazi ve engelli Mehmetçiklere destek olan vakıf

İller ve öne çıkan özellikleri

1.	Nevşehir		A) Doğusunda Ermenistan sınırı, Ani Ören Yeri
2.	Edirne		B) Akdeniz kıyısında turizm merkezi, Aspendos Tiyatrosu
3.	Kars		C) Yunanistan ve Bulgaristan sınırı, Avrupa'ya açılan sınır kapıları
4.	Zonguldak		D) Suriye ile sınır komşusu olan ilimiz
5.	Antalya		E) Peribacaları ve yer altı şehirleri
6.	Hatay		F) Kömür madenleri, Ereğli'nin çileği

Çevre ve değişim

1.	Doğal çevre		A) Petrolün bulunmasıyla köyden şehre dönüşen ilimiz
2.	Beşerî çevre		B) MEB ve TEMA iş birliğiyle hazırlanan su projesi
3.	Restorasyon		C) Ev, köprü, medrese gibi insanların yaptığı yapılar
4.	Batman		D) Çoruh Nehri üzerinde, köyleri sular altında bırakan baraj
5.	Yusufeli Barajı		E) Eski bir yapının aslına uygun onarılması
6.	Çatalhöyük		F) Dağ, göl, orman gibi insan yapımı olmayan varlıklar
7.	Su Kardeşliği		G) Evlerin birbirine bitişik olduğu çok eski bir yerleşme

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

XP 5 / 6 GÖREV

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

GÖREV 5 **BAĞLAM TEMELLİ AÇIK UÇLU SORULAR** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 Ödül: +240 XP

Önce bağlamı incele. Cevabını **bağlamdaki bilgilere ve konu bilgine** dayandırarak kesikli satırlara yaz. Her alt soru **+10 XP**!

1. Bağlam: Grup mu, değil mi?

1.1 Gruplar ve Roller +20 XP

5-C sınıfında "Grup mu, değil mi?" etkinliği yapıldı. Öğretmen tahtaya dört topluluğu anlatan kartlar astı.

1 Sinema salonu Aynı filmi izleyen, çoğu birbirini tanımayan seyirciler	**2** Halk oyunları ekibi İki yıldır her hafta birlikte çalışıp il yarışmasına hazırlanan öğrenciler	**3** Parkın gönüllüleri Her ayın ilk pazarı görev paylaşıp parkı temizleyen mahalleliler	**4** Banka şubesi Sıra numarası alıp bekleyen, işini bitirince ayrılan müşteriler

Kaan: Sinemadaki seyirciler aynı yerde toplanmış ve hepsi aynı filmi izliyor. Bu yüzden onlar da bir gruptur.

a Sınıflandırma **Kartlardaki toplulukları "grup olan" ve "grup olmayan" diye ikiye ayırınız. Ayırırken kullandığınız ölçütü yazınız.**

b Hata bulma **Kaan'ın düşüncesindeki yanlışı grubun özelliklerinden yararlanarak açıklayınız.**

2. Bağlam: Eylül'ün panosu

1.1 Gruplar ve Roller +20 XP

Eylül, rollerinin kendisine kazandırdıklarını notlara yazıp panoya astı. Rolleri: **çocuk, öğrenci, basketbol oyuncusu, torun.**

1 Ailemin aldığı kararlarda görüşümü söylemek	**2** Sınıf başkanlığı seçiminde oy kullanmak	**3** Basketbol antrenmanlarına zamanında gitmek
4 Bayramlarda dedemle babaannemi ziyaret etmek	**5** Okulun spor salonundan yararlanmak	**6** Odamı temiz ve düzenli tutmak

a Sınıflandırma **Panodaki notları hak ve sorumluluk olarak sınıflandırınız.**

b Neden-sonuç **Eylül 3. nottaki sorumluluğunu yerine getirmezse bu durum takımını nasıl etkileyebilir? Açıklayınız.**

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

3. Bağlam: Aynı oyun, farklı ülkeler

1.2 Kültürel Özelliklere Saygı +20 XP

Okulun Dünya Çocuk Oyunları Günü'nde dört geleneksel oyun tanıtıldı. Ardından sınıfa yeni gelen Aruzhan söz aldı.

Oyun	Nasıl oynanır?	Türkiye dışında oynandığı bazı ülkeler
Beştaş	Beş küçük taş havaya atılıp yerden toplanır.	Kırgızistan, Kore Cumhuriyeti, Yunanistan, Endonezya
Körebe	Gözü bağlı ebe, diğer oyuncuları yakalamaya çalışır.	Kazakistan, Almanya, Fransa, Nijerya
Mangala	Kırk sekiz taş, tahtadaki kuyulara dağıtılarak oynanır.	Kırgızistan, Kazakistan, Gana, Kenya
İstop	Ebe topu havaya atar ve bir arkadaşının adını söyler.	İtalya, Romanya, Kolombiya

Aruzhan (Kazakistan): Bizde de körebe oynanır, yalnızca adı farklıdır. Arkadaşlarımla aynı oyunu bildiğimizi görünce kendimi bu sınıfa daha yakın hissettim.

a Çıkarım **Tablodaki bilgilerden kültürlerle ilgili hangi sonuca ulaşılabilir? Tablodan bir örnekle açıklayınız.**

b Neden-sonuç **Aruzhan'ın sözlerine dayanarak ortak kültürel özellikleri fark etmenin birlikte yaşamaya etkisini açıklayınız.**

4. Bağlam: Mahallemizin yeni sakinleri

1.2 Kültürel Özelliklere Saygı +30 XP

Mahalle bülteninde mahalleye yeni taşınan dört kişi tanıtıldı. Aynı sayıda bir okurun mektubu da yer aldı.

Amani Kenya
Tıp okumak için geldim. Akşamları Türkçe kursuna gidiyorum.

Kenji Bey Japonya
Şehrimizdeki otomobil fabrikasında mühendis olarak çalışmaya başladım.

Nur Hanım ve ailesi Suriye
Ülkemizdeki savaş yüzünden evimizi bırakmak zorunda kaldık.

Elena Hanım İspanya
Üç yıl önce tatil için gelmiştim. Şehri çok sevince buraya yerleştim.

Sabri Bey (okur): Onların dili de yemekleri de bizden farklı. Birbirimizi anlayamayız, en iyisi herkes kendi hâlinde yaşasın.

a Sınıflandırma **Kartlara göre bu kişilerin mahalleye gelme nedenlerini birer sözcükle yazınız.**

b Değerlendirme **Sabri Bey'in görüşünü saygı ve hoşgörü açısından değerlendiriniz.**

c Çözüm önerme **Muhtarlık, yeni ve eski sakinleri tanıştırmak için bir etkinlik düzenleyecek. Bir etkinlik önerip birlikte yaşamaya katkısını açıklayınız.**

5. Bağlam: Selin ardından

1.3 Yardımlaşma ve Dayanışma +30 XP

YEREL HABER: Selin ardından ilçe tek yürek oldu

Geçen hafta yağan şiddetli yağmurlar nedeniyle ilçemizde dere taştı, bazı evleri su bastı. AFAD ekipleri ilk gün bölgeye ulaşarak evleri boşalttı ve çadırlar kurdu. Belediye, iş makineleriyle yollardaki çamuru temizledi. İlçedeki Kardeşlik Derneğinin gönüllüleri sıcak yemek dağıttı. Ortaokul öğrencileri, ıslanan kitapların yerine yenilerini toplamak için kampanya başlattı. Fırıncı Ahmet Usta bir hafta boyunca selden etkilenen ailelere ücretsiz ekmek verdi. Evleri zarar görmeyen komşular da su basan evlerdeki aileleri kendi evlerinde misafir etti.

a Sınıflandırma **Haberde yardıma katılanları kamu kurumu, sivil toplum kuruluşu ve birey olarak sınıflandırınız.**

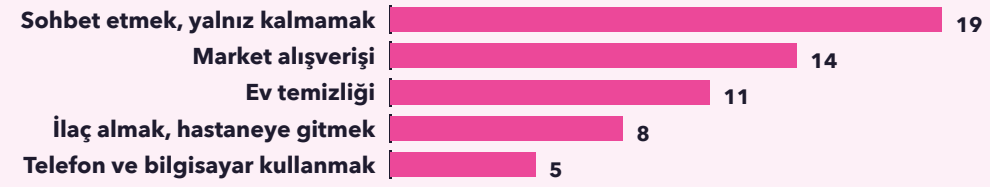
b Neden-sonuç **Bu yardımların hem selden etkilenen ailelere hem de ilçedeki toplumsal birliğe birer etkisini yazınız.**

c Değerlendirme **Yardıma katılan bir kişi, yardım ettiği ailelerin fotoğraflarını ailelerin iznini almadan adlarıyla birlikte sosyal medyada paylaştı. Bu davranışı değerlendiriniz.**

6. Bağlam: Mahallemizin yaşlıları

1.3 Yardımlaşma ve Dayanışma +20 XP

Okulun sosyal sorumluluk kulübü, mahallede yalnız yaşayan 25 yaşlıya "En çok hangi konuda desteğe ihtiyaç duyuyorsunuz?" diye sordu. Yaşlılar birden fazla cevap verebildi. Grafikte her cevabı veren yaşlı sayısı gösterilmiştir.

a Çıkarım **Grafiğe göre yaşlıların en çok ihtiyaç duyduğu destek nedir? Bu sonuç, yardımın yalnızca para ve eşyayla yapılmadığını nasıl gösterir?**

b Çözüm önerme **Kulübün grafikteki ihtiyaçlardan ikisi için yapabileceği birer faaliyet yazınız. Öğrencilerin tek başına karşılayamayacağı bir ihtiyaç için hangi kurumdan destek istenebilir?**

7. Bağlam: Tatil kartları

2.1 Yaşadığı İlin Göreceli Konumu +20 XP

Yaz tatilinde üç arkadaş, gittikleri ili anlatan birer kart yazdı. Haritada ülkemizin doğu kesimindeki iller görülüyor.

A **Elif'in kartı**
Kuzeyimde Karadeniz uzanır. Batımda Trabzon, doğumda Artvin var. Yamaçlarımda çay bahçeleri bulunur.

B **Arda'nın kartı**
Doğumda İran var. Kuzeyimde Ağrı, güneyimde Hakkari bulunur. Adımı taşıyan büyük bir gölün kıyısındayım.

C **Kaan'ın kartı**
Ben Batman'ım. Güneyimde Mardin, doğumda Diyarbakır, batımda Siirt var.

a Çıkarım **A ve B kartlarında anlatılan illeri yazınız. Her il için sizi doğru cevaba götüren bir ipucunu belirtiniz.**

b Hata bulma **Kaan'ın kartındaki iki yanlışı bulup haritaya göre düzeltiniz.**

8. Bağlam: İlimi tanıtıyorum

2.1 Yaşadığı İlin Göreceli Konumu +20 XP

"İlimi Tanıtıyorum" sunumunda iki öğrenci aşağıdaki bilgi kartlarını hazırladı.

Çanakkale
Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında yer alır. Boğaz, Ege Denizi ile Marmara Denizi'ni birbirine bağlar. 1915 Çanakkale Köprüsü Asya ile Avrupa'yı birleştirir. Truva Antik Kenti ve şehitlikler her yıl çok sayıda ziyaretçi çeker.

Kayseri
İç Anadolu'dadır, denize kıyısı yoktur. Erciyes Dağı'ndaki kayak merkezi kış turizminde öne çıkar. Selçuklulardan kalan Gevher Nesibe Şifahanesi ilin tarihî yapılarındandır. Sanayi ve ticaret önemli geçim kaynaklarıdır.

Melis: Kayseri'nin denize kıyısı yok. Bu yüzden Kayseri'ye turist gelmez.

a Sınıflandırma **Çanakkale kartındaki bilgilerden üçünü, ilin hangi konum özelliğini (yeryüzü şekli, su kaynağı, ulaşım yolu, tarihî mekân) anlattığına göre sınıflandırınız.**

b Değerlendirme **Melis'in görüşünü Kayseri kartındaki bilgilere dayanarak değerlendiriniz.**

9. Bağlam: İlçemiz dünden bugüne

2.2 Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişim +30 XP

Belediyenin "İlçemiz Dünden Bugüne" sergisinde aşağıdaki tablo yer aldı.

	1995	2010	2025
Nüfus	21.000	38.000	64.000
Fabrika sayısı	3	27	58
Okul sayısı	9	15	26
Ormanlık alan (dekar)	12.000	8.500	5.000
Derede yaşayan balık türü	11	6	2

Tablonun altında şu not vardı: "2002 yılında ilçemizde organize sanayi bölgesi kuruldu."

a Sınıflandırma **Tablodaki değişimleri doğal çevredeki ve beşerî çevredeki değişimler olarak ayırınız.**

b Neden-sonuç **Nüfusun hızla artmasının olası nedenini tablodaki ve nottaki bilgilere dayanarak açıklayınız.**

c Çıkarım **Tablodaki değişimlerden biri ilçeyi olumlu, biri olumsuz etkilemiştir. Birer örnekle açıklayınız.**

10. Bağlam: Göl kıyısındaki toplantı

2.2 Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişim +30 XP

Belediye, ilçedeki gölün kıyısına otel ve eğlence parkı yapmayı planlıyor. Toplantıda dört kişi söz aldı.

Balıkçı Hasan Amca: Göl eskisi kadar derin değil. Çevredeki tarlaları sulamak için gölden çok fazla su çekiliyor. Ağımıza giren balık türleri de azaldı.

Yatırımcı Selim Bey: Otel ve park ilçeden üç yüz kişiye iş verecek. Turist gelirse esnafımız da kazanır.

Zehra (çevre kulübü): Kıyıdaki sazlıklar göçmen kuşların yuvası. Buraya bina yapılırsa kuşlar gölü terk edebilir.

Mühendis Ayla Hanım: Tesisin atık sularını arıtmadan göle bırakmasına izin vermeyeceğiz.

a Sınıflandırma **Konuşmalarda geçen doğal çevre ve beşerî çevre unsurlarından ikişer örnek yazınız.**

b Neden-sonuç **Hasan Amca'nın anlattığı değişimin nedenini ve sonucunu konuşmasından bularak yazınız.**

c Karar verme **Toplantıda karar veren kişi siz olsaydınız tesis için nasıl bir karar verirdiniz? Kararınızı sürdürülebilir çevre bilincine uygun gerekçelerle açıklayınız.**

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

XP 6 / 6 GÖREV

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

BOSS **TESTLER** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2 Ödül: +600 XP

Boss bölümü! Üç testte bütün konulardan karışık **30 soru** var. Her testi süre tutarak çöz, sonra cevap anahtarından kontrol et. Her doğru cevap **+20 XP**.

1. TEST

10 soru • Süre: 15 dakika • Her doğru **+20 XP**

Doğru: _____ **Yanlış:** _____ **Boş:** _____

1 Sosyal bilgiler öğretmeni, bir topluluğun grup sayılabilmesi için taşıması gereken özellikleri tahtaya yazmıştır.

- Üyeler birbirini tanır.
- Ortak bir amaçları vardır.
- Rastlantıyla değil, plan dâhilinde bir araya gelirler.
- Birliktelikleri uzun sürer ve süreklilik gösterir.

Bu özelliklere göre;

I. her cumartesi sabahı parkta buluşup birlikte koşu çalışması yapan komşular,
II. bir futbol maçını izlemek için stadyumda yan yana oturan, birbirini tanımayan seyirciler,
III. bir yıl boyunca her hafta toplanarak okul gazetesini hazırlayan öğrenciler,
IV. bir mağazada kasanın önünde sırasını bekleyen müşteriler

topluluklarından hangileri grup olarak değerlendirilebilir?

A) I ve II **B)** I ve III
C) I, III ve IV **D)** II, III ve IV

2 Sınıfta "Ben hangi ilim?" oyunu oynanmaktadır. Oyunda her öğrenci bir ili komşularına ve kıyısındaki denize göre tarif etmekte, diğerleri de haritaya bakarak bu ili bulmaya çalışmaktadır. Elif, aşağıdaki haritadan yararlanarak bir ipucu kartı hazırlamıştır. Kartına ilin adını yazmamış, ilin çevresindeki yerlere göre konumunu anlatan ipuçları vermiştir.

Elif'in ipucu kartı

- Kıyılarım Karadeniz'e bakar.
- Sivas ile sınır komşusuyum.
- Gümüşhane ile de sınırım vardır.

Haritaya göre Elif'in kartında anlatılan il aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ordu **B)** Trabzon
C) Gümüşhane **D)** Giresun

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com *Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay*

3 Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde cami avlularına ya da yol kenarlarına sadaka taşları konurdu. Durumu iyi olanlar, taşın üstündeki çukura gizlice para bırakırdı. İhtiyacı olan kişi de kimseye görünmeden gelir, ancak ihtiyacı kadarını alırdı. Böylece yardım edenin kim olduğu bilinmez, yardım alan da mahcup olmazdı.

Günümüzde bazı fırınlarda "askıda ekmek" uygulaması sürdürülmektedir. Ekmek almaya gelen kişi, kendi ekmeğinin yanında fazladan bir ekmeğin parasını öder. Fırıncı bu ekmeği askıya asar. İhtiyaç sahibi, ekmeği kimin ısmarladığını bilmeden ve kimseden istemek zorunda kalmadan askıdaki ekmeği alır.

Bu iki uygulamanın ortak amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İhtiyaç sahibine onu incitmeden yardım ulaştırmak
B) Yardım edenlerin toplumda tanınmasını sağlamak
C) Yardımların devlet eliyle dağıtılmasını sağlamak
D) Esnafın satışlarını artırıp kazancını yükseltmek

4 Bir ilçede yeni bir organize sanayi bölgesi kurulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmeni, bu gelişmenin ilçede yol açtığı değişimlerin bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlandığını, her olayın bir sonrakine neden olduğunu anlatmıştır. Ardından tahtaya aşağıdaki şemayı çizmiş, zincirin bir halkasını boş bırakmıştır. Şemadaki her kutu, bir önceki kutudaki olayın sonucunu göstermektedir.

Organize sanayi bölgesi kuruldu.
↓
Yeni iş imkânları ortaya çıktı.
↓
?
↓
İlçenin nüfusu hızla arttı.
↓
Tarım arazileri üzerine yeni konutlar yapıldı.

Şemada "?" ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Fabrikalarda üretilen mallar başka illere satıldı.
B) Sanayi atıkları nedeniyle dere suyu kirlendi.
C) Çevredeki köy ve kasabalardan ilçeye göç arttı.
D) İlçede yeni okul ve hastaneler yapıldı.

5 Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'ne katılan çocuklar, ülkelerinin kültürünü tanıtan bir sergi hazırlamıştır. Sergideki bilgilerden bazıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Ülke	Müzik aleti	Kıyafet	Gelenek
Türkiye	Zurna, bağlama	Cepken	Ramazanda minareler arasına mahya asmak
KKTC	Zurna, ut	İşlemeli cepken	Düğünlerde testi oyunu oynamak
Bulgaristan	Gadulka, kaval	Kukeri kostümü	Martta marteniçka bilekliği takmak
Türkmenistan	Türkmen sazı	Telpek	Mayısta Halı Bayramı'nı kutlamak

Sergiyi gezen öğrenciler, tablodaki bilgileri karşılaştırarak çeşitli yargılara ulaşmıştır.

Tablodaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Kültürler müzik ve kıyafet bakımından farklılık gösterebilir.
B) Kültürel ögeler, ülkeler arasında ticaret yoluyla yayılmıştır.
C) Bazı kültürel ögeler birden fazla ülkede görülebilir.
D) Her ülkenin kendine özgü bazı gelenekleri bulunmaktadır.

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

6 Bir turizm firmasının hazırladığı tanıtım broşürü aşağıda verilmiştir.

> **Sinop'a hoş geldiniz!**
> Türkiye'nin en kuzey ucu olan İnceburun, Sinop sınırları içindedir. Sinop'un batısında Kastamonu, güneyinde Çorum, doğusunda Samsun bulunur. Şehir merkezi, üç tarafı denizle çevrili bir yarımada üzerine kurulmuştur. Kıyıdaki Hamsilos Koyu ve Erfelek'teki şelaleler, doğa severlerin uğrak yerleridir. Şehrin geçmişine tanıklık eden Sinop Kalesi ve tarihî cezaevi binası ise her yıl binlerce ziyaretçiyi ağırlar.

Bu broşürde Sinop'un göreceli konumu anlatılırken aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Ulaşım yollarına
B) Komşu illerine
C) Doğal güzelliklerine
D) Tarihî mekânlarına

7 Kerem, gün içinde yer aldığı grupları ve bu gruplardaki rollerini günlüğüne yazmıştır.

> **Kerem'in günlüğünden**
> Bu sabah annem, babam ve kardeşimle birlikte dedemle babaanneme kahvaltıya gittik. Babaannem, torunlarının hepsini aynı sofrada görünce çok sevindi. Öğleden sonra okulda satranç kulübünün toplantısı vardı. Kulübe bu yıl kendi isteğimle yazılmıştım. Toplantıda yapılan seçimde aday oldum ve arkadaşlarımın oylarıyla kulüp başkanı seçildim. Haftaya kulübün ilk turnuvasını düzenleyeceğiz. Akşam da evde kardeşimin ödevine yardım ettim.

Kerem'in "torun" ve "kulüp başkanı" rollerinin kazanılma biçimi sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Sonradan – Doğuştan
B) Sonradan – Sonradan
C) Doğuştan – Doğuştan
D) Doğuştan – Sonradan

8

> **Maddi yardım:** Para, yiyecek, giyecek ve eşya gibi ihtiyaçları karşılamaktır.
> **Manevi yardım:** Kişinin yanında olmak, ona moral vermek, onun için emek ve zaman ayırmaktır.

Sel felaketinde evleri zarar gören Aydın ailesine, çevresindeki insanlar farklı biçimlerde destek olmuştur.

Aileye yapılan desteklerden;
I. komşuların kışlık giysi ve battaniye getirmesi,
II. sınıf arkadaşlarının okula gelemeyen Yiğit'i her gün arayarak ona moral vermesi,
III. bir gönüllünün hafta sonlarını ayırıp evin temizliğine yardım etmesi,
IV. akrabaların evin onarımı için gereken parayı göndermesi

hangileri manevi yardıma örnektir?

A) I ve III
B) I, II ve IV
C) II ve III
D) II, III ve IV

9 Bir ilçede akarsu üzerine baraj yapılmıştır. Barajın gölü dolunca vadideki üç köy ile meyve bahçeleri sular altında kalmış, köylüler kendileri için yapılan yeni evlere taşınmıştır. Su altında kalacak tarihî taş köprü ise parça parça sökülerek başka bir yerde yeniden kurulmuştur. Barajdan çıkan kanallar sayesinde eskiden yalnızca yağmurla sulanan ovadaki tarlalar sulanır hâle gelmiş, çiftçiler yılda iki kez ürün almaya başlamıştır.

Bu metinden hareketle;
I. Baraj, hem doğal hem de beşerî çevrede değişime yol açmıştır.
II. Barajın yapılması, tarımsal üretimin artmasını sağlamıştır.
III. Barajda üretilen elektrik, ilçenin enerji ihtiyacını karşılamıştır.
IV. Yaşanan değişimden ilçedeki tarihî yapılar etkilenmemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) II ve IV
C) I, II ve III
D) I, III ve IV

10 Kıbrıs, 1571'de Osmanlı Devleti tarafından fethedilmiştir. Bu dönemde Anadolu'dan adaya göç eden Türkler; dillerini, inançlarını, yemeklerini ve geleneklerini de beraberlerinde götürmüştür. Bu miras, yüzyıllar boyunca ada kültürüyle kaynaşarak nesilden nesile aktarılmıştır. 1983'te kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bugün tarhana çorbası pişirilmekte, misafire Türk kahvesi ikram edilmekte, düğünlerde zeybek oynanmaktadır. Bunların yanında lefkara nakışı ve testi oyunu gibi adaya özgü gelenekler de yaşatılmaktadır.

Bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Kıbrıs'ta Türk kültürü, KKTC kurulduktan sonra yayılmıştır.
B) Adaya özgü gelenekler, Anadolu'dan gelen Türklerle ortaya çıkmıştır.
C) İki toplum arasındaki benzerlikler, turizm sayesinde oluşmuştur.
D) Göçler, kültürel ögelerin yeni yerlere taşınmasını sağlayabilir.

2. TEST

10 soru • Süre: 15 dakika • Her doğru **+20 XP**

Doğru: _____ **Yanlış:** _____ **Boş:** _____

1 Batman, 1940'lı yıllarda on yedi haneli küçük bir köydü. Bugün ise yüz binlerce kişinin yaşadığı bir ildir. Aşağıdaki zaman şeridinde Batman'da yaşanan bazı gelişmeler verilmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Batman'da iş imkânları artmış, şehir giderek büyümüştür.

1940'lar	Raman Dağı'nda petrol bulundu.
1955	Türkiye'nin ilk petrol rafinerisi kuruldu.
1957	Batman, ilçe oldu.
1990	Batman, il oldu.
2007	Batman'da üniversite kuruldu.
2021	Hasankeyf-2 Köprüsü ulaşıma açıldı.

Zaman şeridini inceleyen öğrenciler, Batman'daki değişimle ilgili bazı çıkarımlar yapmıştır.

Zaman şeridine göre Batman'daki değişimle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Bir yer altı kaynağının bulunması, değişimi başlatan gelişme olmuştur.
B) Batman'ın yönetim birimi olarak durumu zamanla değişmiştir.
C) Üniversitenin açılmasıyla ilin nüfusu iki katına çıkmıştır.
D) Eğitim ve ulaşım alanlarında yeni yatırımlar yapılmıştır.

2 **Kültür**, bir milletin tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. **Maddi değerler** gözle görülür, elle tutulur. **Manevi değerler** ise duygu ve düşünceye dayanır.

Okulda düzenlenen "Kültürümüzü Tanıyalım" sergisi için öğrenciler, evlerinden getirdikleri ya da ailelerinden öğrendikleri ögeleri tanıtan kartlar hazırlamıştır.

Sergide tanıtılan;
I. yün ipliklerle dokunmuş bir kilim,
II. anneanneden öğrenilen bir ninni,
III. bakırdan yapılmış işlemeli bir cezve,
IV. düğünlerde giyilen yöresel bir cepken
ögelerinden hangileri maddi kültür ögesidir?

A) I, III ve IV **B)** I ve II
C) I ve IV **D)** II, III ve IV

3 Bir yeri, çevresindeki başka yerlere göre anlatmak o yerin göreceli konumunu belirtmektir. Ece, arkadaşı Mert'e mahallelerinin krokisini göstererek buluşacakları binayı şöyle tarif etmiştir:

Ece: Buluşacağımız bina, parkın güneydoğusunda, marketin ise kuzeyinde.

Krokide yapılar arasındaki gri alanlar sokakları göstermektedir. Mert, krokideki yön okuna bakarak binaların birbirine göre yerlerini karşılaştırmış ve buluşma yerini bulmuştur.

Buna göre Ece'nin tarif ettiği bina aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kütüphane **B)** Market
C) Çeşme **D)** Hastane

4

Hak: Yasalarla ve toplum tarafından bireylere tanınan yetki ve kazançlardır.

Sorumluluk: Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin gereklerini yerine getirmektir.

Okul meclisinde öğrenciler, öğrenci rolünün kendilerine neler kazandırdığını ve onlardan neler beklendiğini tartışmıştır. Öğretmenleri, her rolün insana hem haklar hem de sorumluluklar kazandırdığını hatırlatmıştır.

Tartışmanın sonunda öğrenci rolüyle ilgili aşağıdaki liste hazırlanmıştır:

I. Okulun kütüphanesinden ve spor salonundan yararlanmak
II. Okulun araç ve gereçlerini özenle kullanmak
III. Sınıf başkanlığı seçiminde aday olmak ya da oy kullanmak
IV. Derslere zamanında girmek

Listedeki maddelerden hangileri öğrenci rolünün sorumluluklarındandır?

A) I ve III **B)** II ve IV
C) I, II ve IV **D)** II, III ve IV

5 Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler, yardımlaşma ve dayanışma alanında çalışan bazı kuruluşları tanıtan kartlar hazırlamıştır.

Türk Kızılay: Afetlerde ve olağan dönemlerde ihtiyaç sahiplerine yardım eder, kan ihtiyacını karşılar.

AFAD: Afet ve acil durumlarda süreci yürüten kamu kurumudur.

Mehmetçik Vakfı: Şehit yakınlarına, gazi ve engelli Mehmetçiklere destek sağlar.

Darülaceze: Ayrım yapmadan muhtaç insanların barınma, beslenme ve bakım ihtiyaçlarını karşılar.

Öğretmen, her kuruluşun belirli bir amaçla hizmet verdiğini, ihtiyaç duyulan desteğe göre doğru kuruluşa başvurulması gerektiğini söylemiştir.

Kartlardaki bilgilere göre aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Kan bağışı kampanyası düzenlemek – Mehmetçik Vakfı
B) Kimsesiz yaşlılara bakım sağlamak – Darülaceze
C) Afetzedelere barınma yardımı yapmak – Türk Kızılay
D) Deprem sonrası süreci yönetmek – AFAD

6 Toplumlar arasındaki etkileşim, farklı kültürlerden insanların birbirini tanımasını ve birbirinden bir şeyler öğrenmesini sağlar.

Durum 1: Kazakistan'dan üniversitede okumak için Erzurum'a gelen Aliya, yurtta tanıştığı arkadaşlarından yöresel halk oyunlarını öğrenmiştir. O da arkadaşlarına Kazak mutfağından yemekler pişirmiştir.

Durum 2: 1970'li yıllarda iş bulmak için Almanya'ya giden Hasan Bey, uzun yıllar bir fabrikada çalışmıştır. Fabrikadaki arkadaşlarına Türk kahvesi ikram etmeyi alışkanlık hâline getirmiştir. Arkadaşları da ona kendi geleneklerini anlatmıştır.

Durum 1 ve Durum 2'deki kişilerin başka bir ülkeye gitme nedenleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Turizm – Sağlık **B)** Turizm – Çalışma
C) Eğitim – Çalışma **D)** Eğitim – Sağlık

7 Ayşe'nin dedesi, çocukluğunun geçtiği kıyı kasabasını bugünkü hâliyle karşılaştırmıştır. Ayşe, dedesinin anlattıklarını aşağıdaki tabloya yazmıştır.

	Dün	Bugün
Konutlar	Bahçeli, tek katlı taş evler	Çok katlı apartmanlar ve tatil siteleri
Geçim	Balıkçılık ve zeytincilik	Otel, pansiyon ve lokanta işletmeciliği
Koy	Berrak su, çok sayıda balık türü	Bulanık su, azalan balık türleri
Ulaşım	Toprak yol, haftada bir otobüs	Geniş asfalt yol, sık otobüs seferi
Kale	Tepede, bakımsız	Tepede, onarılıp ziyarete açılmış

Tablodaki bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Kasabada doğal çevre korunmuş, beşerî çevre değişmiştir.
B) Kasabada hem doğal hem beşerî çevrede değişim yaşanmıştır.
C) Tarihî kale, yaşanan değişim sırasında ortadan kalkmıştır.
D) Balıkçılık, kasabanın başlıca geçim kaynağı olmaya devam etmiştir.

8 Şehre yeni taşınan Selin, halk kütüphanesinin yerini önce yaşlı bir teyzeye sormuştur. Teyze "Eski un değirmeninin olduğu yerde, çeşmenin yanında." demiş, ancak değirmeni hiç görmemiş olan Selin yeri bulamamıştır. Ardından sorduğu bir öğrenci "Belediye binasının kuzeyinde, otobüs durağının karşısında." deyince kütüphaneyi kolayca bulmuştur. Selin, değirmenin yıllar önce yıkıldığını ve yerine kütüphanenin yapıldığını daha sonra öğrenmiştir.

Bu olaydan hareketle göreceli konumla ilgili;

I. Aynı yer, kişilerin deneyimlerine göre farklı biçimlerde tarif edilebilir.
II. Bir yerin çevresi değiştikçe o yerin tarifi de değişebilir.
III. Bir yer tarif edilirken yön bildiren sözcüklerden yararlanılabilir.
IV. Yaşlı insanlar bir yeri gençlerden daha doğru tarif eder.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II **B)** II ve IV
C) I, III ve IV **D)** I, II ve III

9 **Kamu kurum ve kuruluşları** devlete bağlıdır ve devletin kaynaklarıyla hizmet verir.
Sivil toplum kuruluşları (STK) ise insanların toplumdaki bir ihtiyacı karşılamak için gönüllü olarak bir araya gelip kurdukları dernek, vakıf ve sendika gibi oluşumlardır.

Kuruluş 1: Emekli öğretmenlerin gönüllü olarak bir araya gelip kurduğu, köy okullarına kitap gönderen bir dernek

Kuruluş 2: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak devlet bütçesiyle çalışan, ihtiyaç sahibi ailelere destek veren il müdürlüğü

Verilen bilgilere göre Kuruluş 1 ve Kuruluş 2 sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru nitelendirilmiştir?

A) Kamu kuruluşu – Kamu kuruluşu
B) Kamu kuruluşu – STK
C) STK – Kamu kuruluşu
D) STK – STK

10 Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olma sürecine sosyalleşme denir. Okulun halk oyunları ekibine katılan Bora, ilk haftalarda kimseyle konuşmayan, çekingen bir öğrenciydi. Ekipte görev aldıkça arkadaşlarıyla uyum içinde çalışmayı öğrendi, figürleri onlarla birlikte tekrar etti. Ekip öğretmeni ona yörenin halk oyunlarını, bu oyunlarda giyilen kıyafetleri ve çalınan ezgileri anlattı. Yıl sonundaki gösteride sahneye çıkan Bora, kendine olan güveninin arttığını fark etti.

Bu metne göre Bora'nın ekipte yer almasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Ekipteki başarısı ders notlarını yükseltmiştir.
B) Toplumun kültürel değerlerinden birini tanımıştır.
C) Arkadaşlarıyla ortak hareket etmeyi öğrenmiştir.
D) Kendine güveni artmış, çekingenliği azalmıştır.

3. TEST 10 soru • Süre: 15 dakika • Her doğru **+20 XP**

Doğru: _____ **Yanlış:** _____ **Boş:** _____

1 Millî Mücadele Dönemi'nde ordunun giyecek, yiyecek ve cephane ihtiyacı çok büyüktü. Mustafa Kemal Paşa, bu ihtiyaçları karşılamak için Tekâlif-i Millîye Emirleri'ni yayımladı. Bu emirlerle her evden bir kat çamaşır, bir çift çorap ve çarık istendi; tüccarların elindeki malların bir kısmı orduya ayrıldı. Savaş yıllarında yoksulluk çeken halk, elindeki az şeyi bile ordusuyla paylaştı. Bu destek sayesinde ordunun ihtiyaçları büyük ölçüde karşılandı, millet de bağımsızlık mücadelesinde tek yürek oldu.

Bu metinden hareketle;

I. Halk, ordunun ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olmuştur.
II. Yardımlaşma, milletin ortak bir tehlikeye karşı birleşmesine katkı sağlamıştır.
III. Tekâlif-i Millîye Emirleri, savaş sona erdikten sonra yayımlanmıştır.
IV. Halk, imkânları kısıtlı olmasına rağmen fedakârlık göstermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve III **B)** II ve IV
C) I, II ve III **D)** I, II ve IV

2 Göreceli konum, bir yerin çevresindeki başka yerlere göre nerede olduğunu anlatır. Van'da yaşayan Zehra, ilini tanıtan bir sunum hazırlarken aşağıdaki haritadan yararlanmıştır. Zehra önce haritadaki yön okuna bakmış, ardından Van'ın çevresindeki illeri ve komşu ülkeyi belirleyerek sunumuna dört cümle yazmıştır. Haritada il sınırları ince, ülke sınırları ise kalın çizgiyle gösterilmiştir. Zehra, cümlelerinden birinde yön adını yanlış kullandığını sunumdan önce fark edememiştir.

Zehra'nın yazdığı aşağıdaki cümlelerden hangisi haritaya göre yanlıştır?

A) Van'ın doğusunda İran bulunur.
B) Van'ın güneyinde Ağrı bulunur.
C) Van'ın batısında Bitlis bulunur.
D) Van'ın güneyinde Hakkari bulunur.

@akmese.onur Onur Akmeşe www.sosyalbilgilerim.com Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

3 Bir öğrenci, Türkiye'de oynanan bazı geleneksel çocuk oyunlarının başka hangi ülkelerde oynandığını araştırmış ve aşağıdaki tabloyu hazırlamıştır. Tabloda, araştırmada ulaşılan ülkelerin bazıları yer almaktadır. Öğrenci, oyunların ilk olarak hangi ülkede ortaya çıktığına dair bir bilgiye rastlamamıştır.

Oyun	Türkiye dışında oynandığı bazı ülkeler
Beştaş	Endonezya, Kırgızistan, Kore Cumhuriyeti, Yunanistan
İstop	İtalya, Romanya, Kolombiya
Körebe	Nijerya, Kazakistan, Almanya, Fransa
Mangala	Gana, Kenya, Kazakistan, Kırgızistan

Tablodaki bilgilerden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A) Oyunların kuralları, oynandığı her ülkede farklıdır.
B) Bu oyunlar Türkiye'de ortaya çıkıp başka ülkelere yayılmıştır.
C) Farklı ülkelerdeki insanların ortak kültürel yönleri bulunabilir.
D) Bir oyunun yaygınlığı, ortaya çıktığı yeri gösterir.

4 **Sürdürülebilir çevre bilinci:** Doğal kaynakları ve çevreyi, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da düşünerek kullanmak ve korumaktır.

Bir ilde belediye, çevre gönüllüleri ve okullar birlikte bir çevre planı hazırlamıştır. Planı hazırlayanlar, doğanın da tarihî yapıların da bizden sonra gelecek insanlara bırakılacak birer emanet olduğunu vurgulamıştır. Planda su kaynaklarının, bitki örtüsünün ve tarihî yapıların korunmasına yönelik öneriler yer alacaktır. Öneriler, çevreye etkileri bakımından değerlendirilerek plana alınacaktır.

Aşağıdaki önerilerden hangisi sürdürülebilir çevre bilincine uygun değildir?

A) Kıyıdaki sulak alanın kurutulup yerine otopark yapılması
B) Yıpranan tarihî hanın aslına uygun biçimde onarılması
C) Erozyonun görüldüğü çıplak yamaçlara fidan dikilmesi
D) Okullarda suyu tasarruflu kullanma eğitimleri düzenlenmesi

5 Nehir; satranç kulübünün üyesi, sınıfın başkanı, ailesinde abla ve okulda öğrencidir. Nehir'in cumartesi günü için hazırladığı plan aşağıda verilmiştir.

Saat	Yapılacak iş
10.00 – 12.00	Üyesi olduğu satranç kulübünün turnuvasına katılmak
10.00 – 11.00	Sınıf arkadaşlarıyla okul panosunu hazırlamak
14.00 – 16.00	Annesinin ricası üzerine küçük kardeşine göz kulak olmak
16.00 – 17.00	Pazartesi teslim edilecek ödevini yapmak

Planı inceleyen Nehir, iki işin aynı saate denk geldiğini fark etmiştir. Nehir, rollerinden hiçbirinin sorumluluğunu aksatmak istememektedir.

Buna göre Nehir'in aşağıdakilerden hangisini yapması en uygun olur?

A) Turnuvadan çekilip sabahı pano çalışmasına ayırmak
B) Pano çalışmasını sınıf arkadaşlarına bırakmak
C) Kardeşine bakma işini başka bir güne ertelemek
D) Pano çalışmasını arkadaşlarıyla konuşup öğlene almak

6 **Siyasi (mülkî idare) harita:** İl sınırlarını, il adlarını, komşu illeri ve ülkeleri gösterir.
Fiziki harita: Dağ, ova, plato, akarsu ve göl gibi yeryüzü şekillerini gösterir; renkler yüksekliği anlatır.

Kayseri'de yaşayan Burak, ilinin göreceli konumunu anlatan bir broşür hazırlamaktadır. Broşürün ilk bölümüne ilinin hangi illerle sınır komşusu olduğunu, ikinci bölümüne ise ilindeki yüksek dağların ve ovaların hangi kesimlerde yer aldığını yazacaktır.

Burak'ın bu iki bölüm için bilgi toplarken sırasıyla hangi haritalardan yararlanması gerekir?

A) Fiziki – Fiziki
B) Fiziki – Siyasi
C) Siyasi – Fiziki
D) Siyasi – Siyasi

7 Deprem bölgesindeki bir köy okuluna kitap göndermek isteyen 5-B sınıfı öğrencileri, öğretmenlerinin rehberliğinde bir sosyal sorumluluk projesi hazırlamıştır. Öğrenciler gruplara ayrılmış, her grup projede farklı bir görev üstlenmiştir.

Defne: Köy okulunun öğretmeniyle telefonda görüşmüş, okulda hangi kitapların eksik olduğunu öğrenip bunları sıralamıştır.

Can: Kitap toplama gününü ve yerini belirlemiş, okul panosuna duyuru ve afişler asmıştır.

Proje sonunda toplanan kitaplar, güvenilir bir kuruluş aracılığıyla köy okuluna ulaştırılacaktır.

Defne ile Can'ın projede üstlendiği görevler sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) İhtiyaç saptama – Kampanya sorumlusu
B) İhtiyaç saptama – Yönetici
C) Kaynak belirleyici – Kampanya sorumlusu
D) Kaynak belirleyici – Yönetici

8 Uluslararası bir çocuk şenliğine katılan çocuklar, ilk gün birbirlerini kendi ülkelerindeki gibi selamlamıştır. Japonyalı Hiroshi başını hafifçe öne eğmiş, Fransız Léa yanaktan öpmüş, Yeni Zelandalı Maori çocuğu Tane ise burnunu ve alnını karşısındakine dokundurmak istemiştir. Önce şaşıran çocuklar, rehber öğretmenin açıklamalarını dinledikten sonra birbirlerinin selamlaşma biçimlerini denemiş ve kısa sürede kaynaşmıştır. Öğretmen, bu farklı selamlaşmaların hepsinin karşıdakine saygı ve sevgi göstermek için yapıldığını söylemiştir.

Bu metinden hareketle;
I. Selamlaşma biçimleri, kültürden kültüre farklılık gösterebilir.
II. Çocukların kaynaşmasında ortak bir dil konuşmaları belirleyici olmuştur.
III. Farklı kültürleri tanımak, insanları birbirine yakınlaştırabilir.
IV. Farklı selamlaşma biçimleri, benzer bir amaca hizmet eder.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve III **B)** I, III ve IV
C) II ve IV **D)** II, III ve IV

9 Ayten Hanım, gün içinde birçok farklı grupta yer almaktadır. Hafta içi çalıştığı hastanede hemşire olarak hastalarla ilgilenir. Akşam eve döndüğünde iki çocuğunun annesidir ve onların ödevlerine yardım eder. Oturduğu apartmanda yönetici seçilmiştir; ortak alanların temizliğini ve bakımını takip eder. Hafta sonları üyesi olduğu derneğin gönüllüsü olarak huzurevindeki yaşlıları ziyaret eder. Her pazar da anne babasının yanına giderek onların ihtiyaçlarıyla ilgilenen bir evlattır.

Bu bilgilerden hareketle ulaşılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mesleki rol, kişinin en önemli rolüdür.
B) Kişi, isteğiyle bazı gruplara katılabilir.
C) Ailedeki rollerin hepsi doğuştan kazanılır.
D) Kişi, farklı gruplarda farklı roller üstlenebilir.

10 Bir ovanın ortasındaki göl, otuz yıl önce kıyısında sazlıkların uzandığı, pek çok kuş türünün konakladığı bir yerdi. Zamanla çevredeki tarlaları sulamak için açılan çok sayıda kuyudan yer altı suyu aşırı biçimde çekildi. Aynı dönemde bölgede yağışlar azaldı, yaz sıcaklıkları arttı. Göle su taşıyan derenin önüne de sulama amacıyla bir bent yapıldı. Bugün gölün suyu büyük ölçüde çekilmiş, balık türleri azalmış, kuşların çoğu başka yerlere gitmiştir.

Bu metne göre;
I. nüfusun hızla artması,
II. su kaynaklarının bilinçsiz kullanılması,
III. iklim koşullarında yaşanan değişim,
IV. insanların akarsu üzerine yaptığı yapılar

etkenlerinden hangileri gölde yaşanan değişime yol açmıştır?

A) I ve II **B)** II, III ve IV
C) III ve IV **D)** I, II ve III

Görev raporu: Toplam XP'n kaç?

Görev 1: Konu özeti	_____ / 100 XP
Görev 2: Doğru-yanlış	_____ / 430 XP
Görev 3: Boşluk doldurma	_____ / 320 XP
Görev 4: Eşleştirme	_____ / 410 XP
Görev 5: Açık uçlu sorular	_____ / 240 XP
Boss: Testler	_____ / 600 XP
TOPLAM	_____ **/ 2100 XP**

★ Çaylak	★★★ Kahraman	★★★★★ Efsane
0-1050	1051-1680	1681-2100

ONUR AKMEŞE

TATİL GÖREVİ

5. SINIF • SOSYAL BİLGİLER

OYUNCU

TOPLANAN YILDIZ

SONUÇ **CEVAP ANAHTARI** · 1. Öğrenme Alanı, 2.1 ve 2.2

Görev 2: Doğru mu, yanlış mı?

1. D	2. Y	3. D	4. Y	5. D	6. D	7. D	8. Y	9. Y	10. D
11. D	12. Y	13. Y	14. Y	15. D	16. Y	17. D	18. D	19. D	20. Y
21. Y	22. D	23. D	24. Y	25. Y	26. Y	27. D	28. Y	29. D	30. Y
31. Y	32. Y	33. D	34. Y	35. Y	36. Y	37. D	38. Y	39. Y	40. Y
41. D	42. Y	43. Y	44. Y	45. D	46. Y	47. D	48. D	49. Y	50. Y
51. D	52. Y	53. D	54. Y	55. D	56. Y	57. D	58. D	59. Y	60. D
61. D	62. Y	63. Y	64. D	65. Y	66. D	67. Y	68. Y	69. D	70. Y
71. D	72. Y	73. D	74. D	75. Y	76. D	77. D	78. D	79. Y	80. D
81. D	82. D	83. Y	84. D	85. D	86. D				

Görev 3: Boşluk doldurma

1. birey
2. göreceli
3. kültür
4. sadaka taşı
5. doğal
6. rol
7. ara
8. Rauf Denktaş
9. petrol
10. Tekâlif-i Millîye
11. fiziki
12. sorumluluk
13. Nevşehir
14. Yusufeli
15. AFAD
16. sürdürülebilir
17. aile
18. ebru
19. aşevi
20. siyasi
21. sosyalleşme
22. ön yargı
23. beşerî
24. Darülaceze
25. Edirne
26. hak
27. telpek
28. Çatalhöyük
29. sivil toplum
30. tabelalar
31. restorasyon
32. TEMA

Görev 4: Eşleştirme

Kavramlar ve tanımları
1-C 2-E 3-B 4-F 5-D 6-H 7-A 8-G

Gruplar ve bu gruplardaki roller
1-C 2-F 3-A 4-E 5-B 6-D

Farklı kültürlerden örnekler
1-F 2-A 3-E 4-C 5-G 6-D 7-B

Yardımlaşma kurumları ve uygulamaları
1-F 2-C 3-A 4-G 5-D 6-B 7-E

İller ve öne çıkan özellikleri
1-E 2-C 3-A 4-F 5-B 6-D

Çevre ve değişim
1-F 2-C 3-E 4-A 5-D 6-G 7-B

Boss: Testler

1. TEST	1. B	2. D	3. A	4. C	5. B	6. A	7. D	8. C	9. A	10. D
2. TEST	1. C	2. A	3. D	4. B	5. A	6. C	7. B	8. D	9. C	10. A
3. TEST	1. D	2. B	3. C	4. A	5. D	6. C	7. A	8. B	9. D	10. B

GÖREV TAMAMLANDI!

Tebrikler, ara tatil görevlerini bitirdin! Yanlış yaptığın soruların konusunu özet sayfasından tekrar oku, sonra soruyu yeniden çöz.

Instagram'da **@akmese.onur** hesabını takip et.
Konuların şarkılarını **Onur Akmeşe** YouTube kanalında dinle.
Yeni çalışmalar için **www.sosyalbilgilerim.com** adresini ziyaret et.

Onur Hocayla Sosyal Bilgiler Çok Kolay

Görev 5: Bağlam temelli açık uçlu sorular (beklenen cevaplar)

Puanlama: Kalın yazılan anahtar ifadeleri içeren cevap tam puan (**+10 XP**), doğru yönde ama eksik cevap yarım puan (**+5 XP**) alır. Aynı anlamı farklı sözcüklerle anlatan cevaplar da doğru kabul edilir.

1. Bağlam: Grup mu, değil mi? (1.1)

a) **Grup olan:** 2 (halk oyunları ekibi) ve 3 (parkın gönüllüleri). **Grup olmayan:** 1 (sinema) ve 4 (banka). **Ölçüt:** Grup üyeleri **birbirini tanır**, **plan dâhilinde** ve **uzun süre** bir aradadır, **ortak amaçları** ve **iş birliği** vardır.
b) Aynı yerde bulunmak ya da aynı işi yapmak grup olmak için **yeterli değildir**. Seyirciler **rastlantıyla** bir aradadır, **birbirini tanımaz**, birlikte **iş birliği yapmaz**; film bitince **birliktelikleri sona erer**.

2. Bağlam: Eylül'ün panosu (1.1)

a) **Hak:** 1, 2 ve 5. **Sorumluluk:** 3, 4 ve 6.
b) Antrenmanlara düzenli gitmeyen oyuncu takımla **uyum içinde oynayamayabilir**; takım çalışması aksar, takım **amacına ulaşmakta zorlanabilir**. Takım arkadaşlarının **iyi hazırlanma hakkı** da zarar görebilir.

3. Bağlam: Aynı oyun, farklı ülkeler (1.2)

a) Farklı ülkelerde **aynı oyunlar oynanabilir**; kültürlerin **ortak yönleri** bulunabilir. Örnek: Körebe hem Türkiye'de hem Kazakistan, Almanya ve Nijerya'da oynanır. Kültür **ülke sınırlarıyla sınırlı değildir**.
b) Ortak yönleri görmek insanları **birbirine yakınlaştırır**; Aruzhan kendini **sınıfa ait hissetmiştir**. Bu durum **ön yargıları azaltır**, iletişimi ve **dostluğu güçlendirir**; birlikte **huzurlu yaşamaya** katkı sağlar.

4. Bağlam: Mahallemizin yeni sakinleri (1.2)

a) Amani: **eğitim**; Kenji Bey: **çalışma (iş)**; Nur Hanım ve ailesi: **göç ve sığınma (savaş)**; Elena Hanım: **turizm** (tatilden sonra yerleştiği için "yerleşme, göç" cevabı da doğru kabul edilir).
b) Görüş **ön yargılıdır**. İnsanları tanımadan dışlamak **saygıya ve hoşgörüye uymaz**, birlikte yaşamayı zedeler. Farklılıklar bir **zenginliktir**; insanlar birbirini tanıdıkça **iletişim kurabilir**, birlikte huzurlu yaşayabilir.
c) Örnek: Her ailenin **kendi yemeğini getirdiği bir tanışma sofrası**, **kültür şenliği**, **dil öğrenme buluşmaları**. Bu etkinlikler insanları **tanıştırır**, **ön yargıları azaltır**, mahallede **dayanışmayı ve birliği** güçlendirir.

5. Bağlam: Selin ardından (1.3)

a) **Kamu kurumu:** AFAD, belediye. **Sivil toplum kuruluşu:** Kardeşlik Derneği. **Birey:** ortaokul öğrencileri, fırıncı Ahmet Usta, komşular.
b) **Ailelere etkisi:** Barınma, yiyecek, kitap gibi **temel ihtiyaçları karşılanır**, kendilerini **yalnız hissetmezler**. **Topluma etkisi:** İnsanlar arasında **güven ve dayanışma** artar, **toplumsal birlik** güçlenir.
c) Bu davranış **doğru değildir**. Yardım edilen kişinin **adı ve fotoğrafı izinsiz paylaşılmamalıdır**; bu durum kişiyi **utandırabilir, incitebilir**. Yardımlaşmada yardım edilen kişinin **mahremiyetine** ve **onuruna saygı** gösterilir.

6. Bağlam: Mahallemizin yaşlıları (1.3)

a) En çok ihtiyaç duyulan destek **sohbet etmek, yalnız kalmamaktır** (19 kişi). Bu, yaşlıların **manevi desteğe** (yanında olmak, zaman ayırmak) ihtiyaç duyduğunu gösterir; yardım yalnızca para ve eşyayla yapılmaz.
b) Örnek: **Haftalık ziyaret** ve sohbet saatleri düzenlemek; aile büyükleriyle birlikte **market alışverişine yardım etmek**; **telefon kullanmayı öğretmek**. Ev temizliği ya da hastaneye gitme için **Ulusal Vefa Programı**, **belediye** veya **Alo 144** hattından destek istenebilir.

7. Bağlam: Tatil kartları (2.1)

a) A: **Rize** (batısında Trabzon, doğusunda Artvin, kuzeyinde Karadeniz); B: **Van** (kuzeyinde Ağrı, güneyinde Hakkari, doğusunda İran, adını taşıyan göl).
b) **Diyarbakır** Batman'ın doğusunda değil **batısındadır**; **Siirt** batısında değil **doğusundadır**. (Mardin'in güneyde olduğu bilgisi doğrudur.)

8. Bağlam: İlimi tanıtıyorum (2.1)

a) **Su kaynağı:** Çanakkale Boğazı, Ege ve Marmara denizleri. **Ulaşım yolu:** Asya ile Avrupa'yı birleştiren **1915 Çanakkale Köprüsü**. **Tarihî mekân: Truva Antik Kenti**, şehitlikler.
b) Görüş **doğru değildir**. Denize kıyısı olmasa da Kayseri'de **Erciyes Kayak Merkezi** ve **tarihî yapılar** vardır; bu özellikler **turist çekebilir**. Turizmi yalnızca deniz değil, **doğal güzellikler ve tarihî mekânlar** da etkiler.

9. Bağlam: İlçemiz dünden bugüne (2.2)

a) **Doğal çevre:** ormanlık alanın azalması, **derede yaşayan balık türlerinin azalması**. **Beşerî çevre: fabrika** ve **okul sayısının artması**, **nüfusun artması**.
b) **Fabrika sayısı** 1995-2025 arasında 3'ten 58'e yükselmiştir; 2002'de kurulan **organize sanayi bölgesi** bu artışla ilişkili olabilir. Fabrikalar **iş imkânı** sağlamış, ilçe **göç almış** olabilir; nüfus artışı bu durumla **ilişkili olabilir**.
c) **Olumlu:** Okul sayısı artmış, **eğitim imkânı** gelişmiştir; fabrikalar **iş imkânı** sağlamıştır. **Olumsuz: Ormanlık alan azalmış**, derede yaşayan **balık türleri azalmıştır** (kirlilik ve yapılaşmayla ilişkili olabilir).

10. Bağlam: Göl kıyısındaki toplantı (2.2)

a) **Doğal çevre: göl**, **sazlıklar**, **balıklar**, **göçmen kuşlar**. **Beşerî çevre: otel**, **eğlence parkı**, **tesis**. (İkişer doğru örnek yeterlidir.)
b) **Neden:** Tarlaları sulamak için gölden **çok fazla su çekilmesi** (kaynakların bilinçsiz kullanımı). **Sonuç:** Gölün **suyu azalmış**, göl sığlaşmış, **balık türleri azalmıştır**.
c) Örnek: Tesis **sazlıklardan uzakta** ve daha küçük yapılmalı, **arıtma tesisi** şart koşulmalı, gölden su çekimi **sınırlandırılmalıdır**. Böylece hem **iş imkânı** doğar hem göl ve kuşlar **gelecek nesiller için korunur**. (Doğayı ve insan ihtiyaçlarını birlikte gözeten, gerekçeli her karar doğrudur.)